

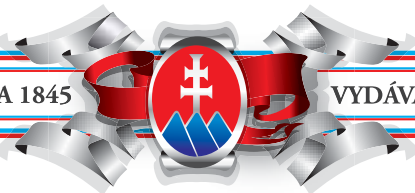
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
10/2015
14. marec 2015

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

O DIABLOVI V RUSKÝCH
VOJENSKÝCH NOHAVICIACH
Strana 4.

NAD KYJEVOM SA ZLIETAJÚ
A KRÚŽIA „PORADCOVIA“
Strana 5.

KLIMATOLÓG MILAN LAPIN:
ROČNÉ OBDOBIA SÚ INAKŠIE
Strana 6.

AUGUSTÍN MARIÁN HÚSKA –
PRVOREPUBLIKOVÉ ČRIEPKY
Strana 7.

TRAGICKÉ ŽIVOTNÉ OSUDY
SLOVENSKÝCH GENERÁLOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Keď som v januári položil v mene Matice slovenskej vence k pomníkom obetí druhej svetovej vojny v Klaku a Ostrom Grúni, boli aj takí, ktorí sa čudovali: Matica a tu? Nuž, Matica nechce zatvárať oči pred nijakou udalosťou z našej histórie. Či máme a smieme našu minulosť dodatočne meniť? Naopak, učme sa z nej takej, ako sa v konkrétnom čase udiala, lebo história „magistra vitae est“ (je učiteľkou života). Pravdaže, jedny udalosti si pripomíname ako hodné nasledovania, iné na výstrahu, aby sa nezopakovali.

Kam zaradiť štrnásty marec 1939? Je to deň, ktorý nechceme, aby sa opakoval: jednak preto, že svoj štát už máme a nanovo ho zakladať nechceme. Ale aj preto, aby sme už nikdy nemuseli konať pod nátlakom cudzej moci. Pozor, priatelia, taká hrozba tu visí aj dnes! A tiež nechceme, aby sa opakovalo prenasledovanie časti nevinných obyvateľov, ktoré k nám prišlo po štrnástom marci 1939 – aj keď nie práve vinou tohto dňa. Pozor, svedkami krutého násillia sme, žiaľ, aj v tejto chvíli ďaleko, ale i neďaleko od nás!

A čo je hodné nasledovania? Ten deň v tieni jedného z najväčších diktátorov sveta správalo sa Slovensko demokraticky, vznik štátu odhlasoval slovenský snem, zvolený 18. decembra 1938. Je to aj dnes v treťom tisícročí také jednoznačné vo svete blízkom i ďalekom? Nasledovaniahodná je aj vlastná hospodárska politika, zohľadňujúca slovenské podmienky a potreby, ktorej výsledkom bola – až kým k nám neprišla vojna – kvalitná slovenská mena. Dokonca aj klasickému lístkovému prídelovému systému sa u nás vzdorovalo až do konca vojny: zaviedli ho až po zániku slovenskej koruny 1. novembra 1945! To je fakt, za ktorý prenasledovalo gestapo guvernéra Slovenskej národnej banky Imricha Karvaša. Priatelia, a ako je to dnes: smieme a robíme vlastnú politiku v záujme občanov nášho štátu?

Marián TKÁČ, predseda MS

R - 2015014

Aj u nás v Slovenskej republike sa už konečne učíme vyslovovať slovo vlast'

Národnú hrdosť pociťuje deväť z desiatich Slovákov

Ján ČERNÝ – Foto: Emil SEMANCO

Na otázku: „Do akej miery ste hrdý na to, že ste Slovák/Slovenka?“ odpovedalo podľa najnovšieho prieskumu Sociologického ústavu Slovenskej akadémie vied „veľmi hrdí“ 34 percent respondentov slovenskej národnosti. Ďalších 54,5 percenta odpovedalo „pomerne hrdí“. „Nie veľmi hrdých“ na to, že sú Slováci, bolo 9,5 percenta opýtaných respondentov. Dve percentá respondentov slovenskej národnosti odpovedalo „vôbec nie hrdí“.

Napriek tomu je stále dátum štrnásty marec 1939 zapísaný v myšliach mnohých – hoci aj na Slovensko hrdých Slovákov – ako temný bod našej histórie. Vysvetlenie čitateľom Slovenských národných novín ponúka historik Anton Hrnko: „Všetko súvisí s vývinom po roku 1945, keď sa obnovila Česko-Slovenská republika a keď sa všetky udalosti odporujúce ideológii jednotného „československého“ štátu posunuli do roviny negatívnych udalostí. Tento prístup sa zakotvil aj v tzv. národnom súdnictve, ktorý pôsobenie proti ideji tohto štátu označil za najťažší zločin, ťažší ako napríklad rasové prenasledovanie, účasť na vojne atď. V jednotnom „československom“ štáte to ani inak nemohlo byť. Po roku 1989 sa síce podnikli pokusy o vecné zhodnotenie udalostí z rokov 1938 – 1939, ale boli prekryté politickými zápasmi o novú podobu slovenskej štátnosti, ktorá objektívne i vecne vychádzala z iného hodnotového sveta ako prvá Slovenská republika. Vecné zhodnotenie udalostí zo strednej minulosti sa tak neuskutočnilo. Tak sa stalo, že sa výkladu aj štrnásteho marca 1939 ujali extrémne sily na oboch krajných póloch.“

AKTUÁLNY PARADOX

Slovné spojenie „slovenský štát“ je často (aj napriek poznatkom zo spomínaného prieskumu SAV) vnímané ako historické negatívum – je to opodstatnené? Podľa Antona Hrnka je tento termín neutrálny aj vo vzťahu k prvej, aj vo vzťahu k druhej Slovenskej republike.

Andrej Hlinka je zosobnením vlastenectva.

„Dejiny nemožno hodnotiť čierno-bielo. Najväčšou tragédiou pre Slovákov bolo, že do stavu, keď mohli prevziať plnú zodpovednosť za svoje osudy, sa nedopracovali už v roku 1918, keď oslobodzovanie národov bolo spojené so všeobecnou demokratizáciou pomerov v Európe, ale až o dvadsať rokov neskôr, keď sa v Európe drali k moci tie najreakčnejšie politické sily. To vytvorilo vonkajšie okolnosti vzniku Slovenského štátu a, žiaľ, podmienilo aj jeho vnútorný režim. Nemožno však nevidieť aj niektoré pozitívne vplyvy vývinu v prvej polovici štyridsiatych rokov minulého storočia. Najdôležitejším z nich bolo získanie presvedčenia, že Slováci sú schopní spravovať si svoje veci samostatne, že majú sily a vedia si spravovať svoj štát,“ myslí si historik Anton Hrnko.

VECNÝ POHĽAD

Normalizačná výučba tvrdila, že demokraciu zažili Slováci až po februárových udalostiach. Mnohí zas vyzdvihujú úroveň demokracie počas prvej Slovenskej republiky. Historik Anton Hrnko v tejto súvislosti hovorí: „V každom prípade prvá Slovenská republika nebola demokratický štát. Možno povedať, že bola autoritárskym štátom, v daných pomeroch pomerne miernym vo vzťahu k slovenskému kresťanskému obyvateľstvu.“ Určite teda bude mať historická veda ešte veľa rokov naplnených bádáním a triedením pozitív a negatív prvej Slovenskej republiky, ktorá vznikla štrnásteho marca 1939.

3 OTÁZKY PRE:

vedca Martina LACKA, významného príslušníka novej generácie historikov

Škrt plánom na rozdelenie Slovenska

• Za aký dátum považujete štrnásty marec 1939?

Slovensko sa vtedy zachránilo pred rozdelením či okupáciou. Súčasne sa tento deň naplnilo samourčovacie právo slovenského národa, keď získal štátnu samostatnosť. To je kľúčové. Všetko ostatné je podružné. Už preto štrnásty marec 1939 prirodzene patrí medzi najvýznamnejšie dni našich dejín. Bez ohľadu na to, čo chrlia agresívne protislovenské médiá alebo papagajújú ustráchaní politici. Nech si však uvedomia jedno, nemenným cieľom Budapešti bola anexia Slovenska, prípadne – s podporou Poľska – jeho podelenie. Štrnásty marec spravil týmto plánom škrt. Alebo sa máme ospravedlňovať za to, že naši predkovia dali prednosť

samostatnosti pred rozdelením medzi susedov?

• Aké je poučenie zo štrnásteho marca, pripomínajú si pozitívne vznik Slovenského štátu v roku 1939 skutočne len neofašisti a neoľudáci?

Jedno je možno v tom, že na existenciu Slovenska je potrebné tak medzinárodné krytie, ako aj odhodlanie elit a súdržnosť národa. Podkarpatská Rus darom v tom istom čase vyhlásila samostatnosť, keď nemala garanta. Pripadla ako korisť Maďarom. Dnes sa znova blížíme k bodu, keď sa rozhoduje o existencii SR. Žiaľ, vnútorne je na tom náš štát dnes oveľa horšie a na rozdiel od marca 1939 už nemá na čele seabavedomých

a statočných politikov, pre ktorých je dobro národa najvyšším zákonom. Prevládla sebazničujúca servilnosť voči záujmom západného kapitálu, a osobitne USA, snažiacich sa o rozvrat Európy, ba vyvolanie vojny.

• Odmietanie štrnásteho marca sa dnes odôvodňuje zápasom o charakter spoločnosti, ktorá musí stáť na pilieroch anti-fašizmu. Akým bol vlastne vznik Slovenského štátu?

Po Mníchove, v marci 1939, sa hralo o to, či sa Slovensko existencne vôbec udrží. Nehralo sa o demokraciu v zmysle straníckej plurality. Tú v našom priestore odsúdil na zánik Mníchov.

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ
Foto: archív SNN

V SNN 11/2015
SI PREČITATE

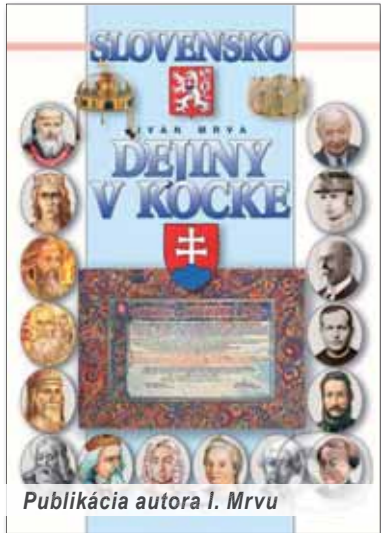
■ Spomienka na talianskeho Bratislavčana, staviteľa Graziosa Eneu Lanfranconiho
■ Česi sa sa aktuálne zbavujú ideologickej falzifikačnej legendy o Pražskom povstaní
■ Diplomát Miroslav Musil: Slovenský príspevok k tohtoročnému výročiu OSN

V dejinách slovenského národa je štrnásty marec výnimočný dátum

Hviezdny deň slovenskej emancipácie

Ivan MRVA – Foto: archív SNN

Od čias Márie Terézie až do roku 1862 naši predkovia 14. marca slávil sviatok sv. Cyrila a Metoda. Až v jubilejnom roku 1863 so súhlasom pápeža sa tento sviatok začal sláviť 5. júla. Nebyť iniciatívy biskupa Štefana Moysesa a niekoľkých moravských, českých a chorvátskych cirkevných hodnostárov iste by boli vládne štruktúry v nekonečnom pomykove: Ako si uctiť pamiatku vierozvestcov a vyhnúť sa spomienke na Slovenský štát.

Publikácia autora I. Mrva

Bolo to len náhodou, osudom alebo vôľou Prozreteľnosti, že práve štrnásteho marca 1939, teda v deň, keď si naši predkovia pripomínali oboch solúnskych bratov, Snem Slovenskej krajiny odsúhlasil našu prvú štátnu samostatnosť? Na šesť rokov sa štrnásty marec stal sviatočným dňom. Posledný raz sa dôstojne oslávil v prítomnosti prezidenta, vlády, predstaviteľov verejného života a diplomatického zboru v roku 1945. Žiaľ, už za temného dunenia sovietskych kanónov kdesi na východe.

■ ZAČIATOK KONCA

Potom prišli na program iné oslavy, ktoré s našim národom nemali nič spoločné. Štrnásty marec bol

vyhlásený za čierny deň slovenskej histórie a mal byť navždy vymazaný z národnej pamäti. Nebola to náhoda, že po skončení hlavného pojednávania Národného súdu v deň ôsmeho výročia vyhlásenia slovenskej samostatnosti vystúpil hlavný žalobca Anton Rašla a žiadal pre prezidenta Jozefa Tisa a neprítomného ministra zahraničia Ferdinanda Ďurčanského tresty smrti obesením, pre ministra vnútra Alexandra Macha trest smrti zastrelením.

Nebola to náhoda, že v roku 1958 práve na štrnásty marec vtedajší minister vnútra Rudolf Barák zvolal do Bratislavy tlačovú konferenciu, na ktorej predviedol objavné dokumenty dokazujúce zločiny niektorých príslušníkov Hlinkovej

gardy. Komunistami zrežirovaný proces mal za cieľ udusiť na Slovensku zvyšky ľudáctva, separatizmu, odsúdiť fašizmus, americký imperializmus a aj katolícku cirkev. Barákom bombasticky predstavené dokumenty na procese akosi chýbali. Nasledovali tresty väzenia aj nespravodlivé popravy a plošné perzekúcie „ľudákov a ich pohrobkov“, ktoré postihli najmenej tritisíc ľudí. Kto by sa za takejto ľudovodemokratickej slobody odvážil verejne čí len v tichosti pripomenúť si štrnásty marec?

■ NEŽIADUCI SLOVÁCI

O desať rokov začalo svať na lepšie časy. Práve štrnásteho marca 1968 Slovenská národná rada prijala zákon č. 43/1968, podľa ktorého sa Bratislava opäť stala hlavným mestom Slovenska. Začali sa naprávať krivdy napáchané bezohľadným centralizmom a rozbehol sa zápas za obnovu národnej zvrchovanosti. Ten v polovici roka 1969 prerušil nástup normalizácie.

Druhý polčas tohto zápasu pokračoval po dvadsaťročnej prestávke. V prvých rokoch po novembrovej zmene bolo dokonca možné

verejne si pripomínať hviezdny deň slovenskej emancipácie – štrnásty marec 1939. Ale protivníci, a nie hocijakí, dali hneď o sebe vedieť. Na spomienkovom zhromaždení pri príležitosti päťdesiateho druhého výročia vzniku Slovenského štátu štrnásteho marca 1991 sa na Námestí SNP v Bratislave sčista-jasna objavil nepozvaný návštevník – prezident Česko-Slovenska Václav Havel. Členovia jeho mnohopočetnej ochranky hrubo napadli poväčšine postarších účastníkov zhromaždenia. Cieľom tejto pripravenej provokácie bolo vytvoriť pre svetové médiá podľa možnosti čo najzápornejší obraz o slovenskom emancipačnom hnutí.

Odvtedy už uplynulo takmer štvrtstoročie a pamätníci marcových udalostí spred sedemdesiatich šiestich rokov pomaly vymierajú. Súčasné generácie, masirované médiami, publicistami a tiež historikmi, majú málo odhodlania verejne si pripomenúť štrnásty marec 1939. Oficiálna štátna doktrína dôsledne obchádza tento dátum, aj keď bez šiestich rokov prvej štátnej samostatnosti sotva by mohla vzniknúť aj súčasná Slovenská republika.

Autor je historik.

Ocenenia Spolku Srbov na Slovensku J. Jankoviči a I. Furdíkovi

Intelektuálne zázemie spolupatričnosti

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Legenda slovenského príspevku k poznaniu dejín a literatúry významnej časti južných Slovanov, člen redakčnej rady Slovenských národných novín, autor poldruha stovky diel týkajúcich sa dejín Srbov Ján Jankovič bol vedno s významným diplomatom a predsedom Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí Igorom Furdíkom ocenený za mimoriadny prínos k rozvoju slovensko-srbských vzťahov. Obaja ocenení vytvárajú nepretržité intelektuálne zázemie pre slovenskú znalosť a postup vo významnej časti toho Balkánu, ktorý patrí medzi priority politiky Slovenskej republiky.

Na pôde veľvyslanectva Srbskej republiky za prítomnosti veľvyslancov Šani Dermaku ocenenie ako prvým Slovákom odovzdal Stane Ribič, predseda Spolku Srbov na Slovensku – Združenia Srbsko-slovenského priateľstva Svetozara Miletiča. Nebojsa Kuzmanovič, člen Spolku spisovateľov Vojvodiny, ktorý sa dlhodobo zaoberá štúdiom a publikovaním srbsko-slovenských kultúrnych a literárnych vzťahov, pri tejto príležitosti o diele J. Jankoviča o. i. pripomenul vzájomnú previazanosť vzťahov v časoch štúrovcov.

■ DUCH VZÁJOMNOSTI

Pokiaľ ide o vzťahy, výsledky práce Jána Jankoviča „dokumen-

tujú šírku okolo stopäťdesiatich kníh a publikácií v tejto tematike bádania či prekladovej literatúry a množstvo cenných poznatkov na podklade historickej súňaležitosti Srbov a Slovákov. Tá sa rukolapne prejavovala napríklad v 19. storočí v diele i posolstvách Štúrovho žiaka a druha Svetozara Miletiča, vyzdvihujúc Miletičov politický prístup v boji za národné práva Srbov, Slovákov a Rumunov vo vtedajšej rakúsko-uhorskej monarchii aj na pôde uhorského snemu. Nuž a symbolicky práve v mnohých vedecko-výskumných i literárnych počinoch J. Jankoviča sa tento vzácný duch slovenskej vzájomnosti prinavracia. S ním aj duch a potreba našej ďalšej vzájomnej srbsko-sloven-

skej spolupatričnosti v znamení Svetozara Miletiča, jedného z najsvetlejších symbolov srbsko-slovenského priateľstva a bratstva“, konštatoval Nebojsa Kuzmanovič.

■ REŠPEKT I PRIAZEŇ

O predsedovi Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igorovi Furdíkovi o. i. Nebojsa Kuzmanovič povedal: „V rokoch 2005 – 2010, keď pôsobil na poste veľvyslancu Slovenskej republiky v Belehrade, Igor Furdík získal nielen prirodzený rešpekt, ale aj priazeň tak predstaviteľov srbských politických, spoločenských a kultúrnych inštitúcií, ako aj mimoriadne čínorodej sedemdesiatistiso-

Laureátom odovzdal ocenenia srbský veľvyslanec Šani Dermaku (v strede).

vej slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku.“

„Jeho prítomnosť diplomata s nadhľadom i fortieľom aj vďaka dynamickému prístupu Igora Furdíka, zohľadňujúceho a ctiaceho si pozitívne historické skúsenosti a jednotné zmýšľanie i postup v dejinných priesečníkoch Srbov a Slovákov, zúšľachtila novú kvalitu srbsko-slovenských vzťahov, ako aj vedomie spolupatričnosti dvoch slovenských národov. Navyše Igor Furdík sa svojimi aktivitami veľvyslancu SR v Srbsku významne

angažoval aj v prípravách Srbskej republiky na jej prístupové rokovania v rámci predpokladaného vstupu do Európskej únie. Nielen však pre túto prácu Igora Furdíka a jeho úprimný vzťah v utužovaní srbsko-slovenských vzťahov, vnímajúc pána Furdíka ako skutočného priateľa Srbov, ocenili aj oficiálne štátne inštitúcie krajiny počas jeho diplomatickej misie: v roku 2008 mu Skupština Belehradu udelila titul NAJ-Európana roka a v roku 2010 ho Báčska Palanka poctila titulom Českého občana mesta.

VŠIMLI SME SI

V Spišskej Novej Vsi si za účasti autorov Slovenských národných novín pripomenú výročie udalosti, ktorá je známa pod názvom Malá vojna. Vo štvrtok a v piatok 19. a 20. marca sa v koncertnej sieni spišskonovoveskej Reduty na Radničnom námestí uskutoční konferencia, ktorej organizátori či spoluorganizátormi sú mesto Spišská Nová Ves, Matica slovenská a Ústav pamäti národa.

Malá vojna a jej súvislosti

narušila integritu tvoriaceho sa Slovenského štátu. Násilné obsadenie časti východného územia nebolo náhodné. Bol to výsledok premyslených nárokov južného suseda, ktoré sa stupňovali od Mnichova v septembri 1938, pokračovali októbrovým rokováním v roku 1938 v Komárne, Viedenskou arbitrážou 2. novembra 1938, porušením štátnej hranice pri obsadzovaní Podkarpatskej Rusi 15. marca 1939 a ďalšími územnými nárokmi v Berlíne 16. a 22. marca 1939 až po vpád na naše územie 23. marca 1939.

Práve tieto historické okolnosti sú predmetom trvalého záujmu historikov a dvojdná konferencia v tomto roku ukazuje, že je dosť tém a najmä to, že prirahuje nové generácie historikov. Popri doyenovi Františkovi Vrábelovi, známemu zo stránok SNN práve tak, ako aj obnoveného Literárneho týždenníka, vystúpi spisovateľ a publicista Peter Valo s témou týkajúcou sa prístupu médií po roku 1990, Ján Volný zas predstaví udržovanie tradície Malej vojny v Spišskej Novej Vsi po roku 1990. Z príslušníkov novej generácie historikov vystúpia Ján Mitáč, Pavel Mičianik, Peter Jašek a ďalší.

Konferencia vyvrcholí pietnym aktom pri pomníku obetí bombardovania mesta na Radničnom námestí pri evanjelickom kostole v piatok o druhej popoludní. SNN uverejňujú túto informáciu najmä preto, aby sa aj širšia verejnosť oboznámila s programom dvojdnovej konferencie nielen o mimoriadnej udalosti regionálnych dejín východného Slovenska, ale aj o zahraničnopolitických súvislostiach, ktoré sprevádzali vznik Slovenského štátu v marci roku 1939.

(ddk)

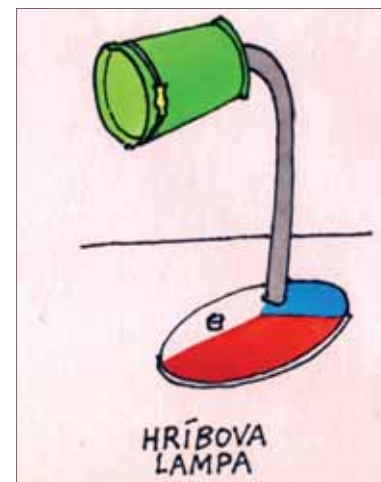
Liberáli diskutovali o konzervatívnych hodnotách

Kam sa uberajú slovenské médiá?

Priam provokačne znela pozvánka do bratislavského domu Quo Vadis, kde sa koncom februára uskutočnila diskusia pod názvom Prečo Slovensku chýbajú konzervatívne médiá? Téma je to síce vážna, ibaže prečo o nej majú diskutovať predstavitelia liberálnych médií? A najmä Sme, denníka N či .týždňa? Takmer tabuizovaná téma a avizovaní diskutéri prišlihli veľké množstvo ľudí. To sa nesporne organizátorom z portálu Postoy.sk podarilo. Menej už samotná akcia.

ČO INÍ NEPIŠU

mali miesto nielen liberálne, konzervatívne, ale aj ďalšie médiá, pokrývajúce politickú mapu Slovenska, diskutujúci nechceli ani

počuť. Takmer k nepričetnosti ich dohnala poznámka z publika, čo urobili páni za vrchostolom pre to, aby exekutíva zabezpečila podmienky na vznik plurality médií, čo jej vyplýva z Ústavy SR.

Diskusia v Quo Vadis prezradila veľa o tom, v akom stave sa

nachádza dnešná spoločnosť na Slovensku. A najmä médiá. Tie, ktoré si hovoria mienkotvorné. Ukázala sa absolútna vyprázdnenosť pojmov, s ktorými narábajú. Šéfredaktor portálu Postoy.sk pritom informoval prítomných, že zakladajú konzervatívny denník, ktorý by mal začať vychádzať už v polovici tohto roku, no hodnoty konzervativizmu nedokázal ani len zadefinovať! Iba zdôraznil, že by sa nemal opierať o náboženstvo ani cirkev, mal by byť sekulárny. Teda aký?

Nemecký novinár Peter Hahne sa v útlej publikácii zamýšľa nad stavom nemeckej spoločnosti. Je materiálne bohatá, deti majú čo dediť, ale rodičia im akosi zabúdajú odovzdávať duchovné dedičstvo. To, na ktorom stojí (i padá) európska civilizácia. Príklad, ktorý uvádza z literárnej súťaže maturantov, by mohol mobilizovať aj nás: „Urobili ste nás len spolovice silnými, pretože ste slabí. Neukázali ste nám žiadnu cestu, ktorá by mala zmysel. Pretože sami cestu nepoznáte a prepásli ste príležitosť ju hľadať.“

Eva ZELENAYOVÁ

Novodobé európske modly

Eva ZELENAYOVÁ

V akom stave je slovenská spoločnosť rok pred parlamentnými voľbami? Lepší obraz ako akýkoľvek prieskum verejnej mienky poskytlo referendum o rodine. Jeho výsledkov sa chytili prívrženci, ale aj odporcovia hlavnej myšlienky, ktorú referendum otázky vyslali. Odporcovia tradičných hodnôt sa potešili, že sa Slovensko zaradilo medzi moderné štáty Európy. V minulých dňoch schválili slovinskí zákonodarcovia manželstvá homosexuálnych párov a adopcie detí takýmto páromi. Víťazi jasali, že Slovinsko týmto zákonom vstúpilo do 21. storočia. Kam to vlastne kráčajú európske národy?

Predseda kresťanských demokratov Ján Figel' reagoval na článok v Pravde, že výsledok referenda treba brať vážne. A že účasť

takmer milióna občanov nie je málo. Naozaj to nie je málo v dnešnom, záujmami prepletenom svete. Lenže zo slovenského pravicového peľochu sa čím ďalej tým viac vyníma deštruktívne pôsobenie jeho protagonistov. Ak si na miskú váš položíme europoslankyňu Moniku Flašíkovú-Beňovú a ombudsmanku Janu Dubovcovú, ich názorová línia na ľudské práva sa vzácnne zhoduje. Flašíková bojuje za práva Rómov rovnako ako Dubovcová; Flašíková sa zasaďuje za práva LGBTI skupín rovnako ako Dubovcová. Rozdiel je len v tom, že Flašíková je ľavičiarka a Dubovcová pravičiarka. Iba na oživenie pamäti treba pripomenúť, že Dubovcová bola poslankyňou NR SR za SDKÚ-DS. Čo primálo pravicovú političku Dubovcovú prijať diktát socialistov Európskej

únie, ktorí vnucujú štátom Únie novú ľudsko-právnu stratégiu?

Vládu Roberta Fica prijatie Celoštátnej stratégie na ochranu a podporu ľudských práv v SR preferenčne oslabuje. Dnes umie-

KOMENTÁR

rajúca SDKÚ-DS už nemá taký vplyv na voľčskú základňu, aby jej vyjadrenia zamiešali karty na politickej scéne. Preto sa Dubovcová nevníma ako predstaviteľka tejto strany. Respektíve, médiá to cudne zamlčujú. Zato KDH sa na referendum vlne mieni zdvihnúť na silu, ktorá podľa slov jeho predsedu zmení smerovanie Slovenska. KDH má v cirkvi pomyselného silného spojenca. Spolieha sa na ňu, čo cirkev dostáva

do postavenia, o ktoré by nemala stáť. Dostala sa tam však vlastným pričinením. Arcibiskup Stanislav Zvolenský priznal, že laxný postoj cirkvi na začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia ku krokom vedúcim k samostatnosti Slovenska spočíval v traume z prvej Slovenskej republiky. Proti Deklarácii o zvrchovanosti Slovenska hlasovali iba poslanci za KDH. Prečo sa dala cirkev zatiahnuť do podpory politiky KDH? Dodnes to zostáva pred verejnosťou utajené. Pravda, nie všetci cirkevní hodnostári sa postavili k národu vážne. Arcibiskup Dominik Hrušovský alebo kardinál Ján Chryzostom Korec spontánne víťali štátnu samostatnosť. No jednoznačne sa dá povedať, že KDH v minulosti zneužilo cirkev na svoje politické ciele a všetko nasvedčuje tomu, že ju bude zneužívať aj ďalej.

Keď chceme dať odpoveď na otázku, kam vlastne kráčajú európske národy, treba sa nám zamyslieť nad stavom národov okolo nás. Západ dlhodobo prepadáva konzumu, ktorý je v priamom rozpore s hodnotovým spôsobom života. Spoločnosť, ktorá žije pre zábavu,

je na svojom konci. Upozornil na to najznámejší nemecký televízny komentátor Peter Hahne pred desiatimi rokmi. Dokonca v podtitule jeho publikovanej prednášky pod názvom Koniec zábavy uvádza: Nemecko na kolenách! A čo my? Nie, nepíše o ekonomickom krachu Nemecka, ale o jeho morálnom bankrote. A to nemohol tušiť, čo s nemeckou spoločnosťou urobí genderizmus.

Genderizmus našiel západnú spoločnosť morálne podloženú, lebo z prieskumov vyplýva, že pre stále menší počet rodičov nie je dôležité odovzdať svojim deťom hodnoty, ktoré boli pre ne zásadné. Nemožno sa preto čudovať, že gender ideológia našla nemeckú, ale v podstate európsku spoločnosť hladnú po akomkoľvek novom náboženstve. A práve genderizmus označuje švajčiarska herečka a aktivistka Inge Thürkaufová za nové celosvetové náboženstvo, ktoré potiera zdravý ľudský rozum. Najväčšou hrozbou podľa nej je, že genderizmus sa direktívne presadzuje do legislatívy štátov, čo sa aj u nás stalo prijatím novej ľudsko-právnej stratégie.

Miklošove rady Ukrajincom

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Prezident SR Andrej Kiska je rád, že bývalý minister financií Ivan Mikloš sa stal poradcom ukrajinskej vlády pre reformy. Ako prezident Kiska vyhlásil, Ukrajina potrebuje reformy. Vojnový konflikt podľa prezidenta Kisku spôsobuje, že tamojšie reformy prebiehajú pomaly. Pán prezident tým neobjavil Ameriku. Podľa zdravého rozumu v štáte, kde je vojna, sa reformy robia len veľmi ťažko. Najmä ak veľká časť obyvateľstva nemá nijaký príjem, ktorý by mal vyplácať práve štát. Týka sa to penzií, invalidných dôchodkov, výplát pre učiteľov a zdravotníkov. „Som rád a pyšný, že pozvali Ivana Mikloša, aby im pomohol s reformami. Verím, že to pomôže,“ povedal prezident. Zaujímá sa náš prezident, z čoho žijú ľudia na východe Ukra-

jiny, keď už je taký pyšný na slovenského poradcu?

Exminister financií Ivan Mikloš sa stal šéfom poradcov ukrajinskej ministerky financií Natalie Jareskovej. Má mať na starosti najmä

POZNÁMKA

dane, decentralizáciu a reorganizáciu verejných financií. „Ponuku som dostal od ministerky financií a ministra hospodárstva pred niekoľkými týždňami. Na Ukrajinu však chodím už od jari minulého roka. Prvýkrát som tam bol v marci, odvtedy pomerne pravidelne,“ povedal Mikloš pre internetový portál Aktuality.sk.

Mikloš je ako poradca v Ukrajine členom Národnej reformnej rady, čo je koordinácia reformná organizá-

cia pri prezidentovi. „Som aj členom jedného thinktanku Vox Ukraine. Radím im v štrukturálnych reformách a v konsolidácii verejných financií,“ dodal Mikloš, ktorý za prácu v Ukrajine nepoberá nijaký plat. Do minulého roku bol Mikloš poradcom jordánskeho kráľa pre financie.

My tu na Slovensku si ešte pamätáme, keď bol Ivan Mikloš podpredsedom vlády a ministrom financií v kabinete Mikuláša Dzurindu. Vieme, ako vtedy sprivatizovali elektrárne a plynovod. Slovensko nebolo v čase vlády dzurindovcov vo vojnovom stave, po ich odchode však mnohé na našom území vyzeralo, akoby našim štátom viedla bojová frontová línia. Po odozvaní strategických podnikov do zahraničných rúk sme totiž ostali bez vlastníctva svojich energetických

zdrojov. Tých sme sa dobrovoľne vzdali ako po kapitulácii.

Ukrajincom však neradí iba odborník zo Slovenska. Majú aj iných poradcov. Napríklad súčasný predseda gruzínskej vlády Iraklii Garibašvili si myslí, že v takej napätej situácii, v akej je dnes Ukrajina, mať za poradcu takého dobrodruha, akým je bývalý prezident Gruzínska Michail Saakašvili, sa rovná samovražde.

„Čudujem sa, že súčasná moc v Ukrajine sa priatelí so Saakašvilim a že sa s ním vôbec zhovára. Bolo mi povedané, že je ich poradcom. Nechcem sa miešať do ich záležitostí, no moja priateľská rada znie: ak si minister bezpečnosti pýta rady od Michaila Saakašviliho, myslím si, že ide o ťažkú chybu. Veď Saakašvili je tým človekom, ktorý sa nechal vyprovokovať a nedokázal odvrátiť vojnu v roku 2008,“ vysvetlil gruzínsky premiér Garibašvili. Je jasné, že poradcovia sa vždy nájdu a majú vlastnú minulosť. Kto však Ukrajincom poradí, ako pre záchranu svojej budúcnosti ukončiť vojnu a začať s rekonštrukciou štátu, to nevedno. Mikloš či Saakašvili to zrejme nebudú...

SPOZA OPONY

Tak ako mnohé iné veci aj rubriky v novinách majú svoju tradíciu. Často si na tom zakladajú iba autori, neraz sa stane, že naopak, vyhľadávajú ich čitatelia. Aj rubrika O čom je reč na štvrtej strane má svoju tradíciu. Čitateľ si iste alebo možno všimol, že jej novým autorom sa stal nedávno aj Peter Štrelinger. Tento spisovateľ a reportér bol totiž kedysi pred štvrtstoročím pri jej vzniku. Vedno s Romanom Kaliským a Drahošom Machalom stáli totiž pri obnove vydávania Slovenských národných novín. Išlo o pozoruhodný experiment. V dejinách matičných periodík najpozoruhodnejší. Redakcia bola totiž v Martine a filiálka s tromi plodnými, skúsenými borcami s dominantnými vlastnosťami bola v hlavnom meste v Bratislave. Takú legendu, akou bol Roman Kaliský, nemala v podstate nijaká porovnateľná redakcia. Roman vysoko vyznieval nielen tým, čo zažil,

napísal a poznal, ale aj nesmiernou schopnosťou chápať potreby kolegov, redakčnej práce, teda poriadku a neporiadku. A okrem toho bol pred-

mohol vydať knihu. Nedávno vyšlo jej nové vydanie už aj s menom skutočného autora.

Peter Štrelinger bol nekonvenčný, aj keď sa mu, ako sám

Prečo práve Peter Štrelinger

Dušan D. KERNÝ

vidavý ako v tých zlomových časoch zániku režimu a vzniku dvoch štátov málokto.

Peter Štrelinger sa okrem iného ujal práce v matičnom médiu, lebo mal v dobrej pamäti Matičné čítanie, ktorého redakcia bola samozrejme v Martine a ktorú po auguste 1968 prakticky bez výnimky vlastne spravili. Jeden z nich sa potom živil aj ako ošetrovateľ na psychiatrii. Peter Štrelinger mu pomohol a bez zaváhania poskytol svoje meno, aby postihnutý matičný kolega

píše, vďaka Andrejovi Plávkovi podarilo získať zamestnanie v Bratislave v Zväze spisovateľov na vtedy chýrnej ulici chýrneho Klubu spisovateľov. Budova bola niekoľko desaťročí miestom mnohých stretnutí i udalostí, miestom mnohých návštev známych i menej známych zahraničných spisovateľov. V budove sídlila redakcia dodnes vo vysokej kvalite vychádzajúcej Revue svetovej literatúry a istý čas aj dobre zarábajúci časopis výberu zo zahraničnej tlače Express.

medzinárodné stretnutie spisovateľov s viac ako pol stovky štátov. Úplný prelom oproti dovtedajším zvyklostiam, kde prevládali najmä sovietski spisovatelia či autori krajín socialistického tábora. Česko-Slovensko nemalo vtedy diplomatické styky so štátom Izrael, napriek tomu izraelský spisovateľ dostal víza. Finský autor prišiel cez Viedeň a hranicu v Petržalke prekročil aj s kufrom peší, lebo nebolo taxíka, ktorým by mohol ísť až do Bratislavy. Na verejnosti a ešte

k tomu medzinárodnej sa po prvý raz objavil český spisovateľ Bohumil Hrabal – a to všetko organizoval slovenský spisovateľský zväz. Bolo to prvé podujatie, ktoré neschválil nijaký orgán iba spisovateľia sami. Štrelinger sa rozhodol vyhlásiť hladovku a na protest držať ju priamo pred miestom medzinárodného kongresu – pred zámkom v Budmericiach. Mal to byť, písal sa rok 1987, protest za slobodu slova pre všetkých a proti formálnosti normalizačného vedenia česko-slovenského zväzu spisovateľov. Aby unikol následkom, musel sa potom skrývať v chate v Nizkých Tatrách. O rok, po návrate do Bratislavy, však Štrelinger neváhal, aby na pamätnom vyrezávanom drevenom schodíšti vtedy ešte spisovateľskej budovy nehrozil prstom a nevykrikoval – do roka a do dňa vás odtiaľto vynesú. Kričal to v novembri 1988, o rok to bola pravda. A až potom našiel Peter aj robotu a vrátil sa v Slovenských národných novinách k žurnalistike, k reportérstvu.

SEBAOBRAHA

Uznávaný vedec Stehen Hawking predpovedal ľudstvu budúcnosť. Svoj názor predniesol dvadsaťštyriročnému Američanovi Adaeze Uyanwahovi, ktorý zvíťazil v súťaži o deň strávený v londýnskom múzeu vedy so svetoznámych fyzikom. Zdravotne postihnutý Hawking na stretnutí vyhlásil, že podľa neho ohrozuje ľudstvo jeho vlastná agresia. Agresivita bola výhodou v čase jaskynných ľudí, umožňovala získať viac jedla alebo územia, no v súčasnosti hrozí, že nás všetkých zničí. Práve v tejto súvislosti varoval pred hrozbou jadrovej vojny, ktorá by mohla mať naozaj ničivé následky. Fyzik zároveň apeloval na ľudstvo, aby agresivitu nahradilo práve naopak empatiou.

Hawkingove predpovede

Slovo agresia pochádza z latinského *aggressio*, čo znamená výpad alebo útok. Agresia je konanie, ktorým sa prejavuje násilie voči niektorému objektu, alebo nepriateľstvo a útočnosť s výrazným zámerom ublížiť. Je jednou z bežných reakcií na frustráciu a prostredníctvom nej sa človek usiluje vyrovnáť sa s náročnou životnou situáciou, ktorú nezvláda.

Agresivita patrí medzi druhy extrémneho správania a v psychológii sa definuje ako osobnostná črta. Veľmi častá je jej slovná forma, ktorú si možno ani neuvedomujeme. Predstavuje napríklad aj vnucovanie vlastných názorov, útočenie na druhú osobu ironickými vyjadreniami. Agresívny človek sa presadzuje na úkor iných, nerespektuje ich práva a požiadavky. Ak sa mu nedarí, vinu hádže na iných. Manipuluje s ľuďmi a ťažko ovláda svoje emócie. Dá sa hovoriť o psychickom šikanovaní, keď agresívny človek svoje okolie ponižuje a zosmiešňuje.

Na druhej strane ako protiklad agresie empatia sa definuje ako schopnosť vcítiť sa do myslenia a pocitov druhého človeka. Empatia je prirodzená ľudská vlastnosť. Problémom je nedostatok alebo nedocenenie jej významu a úlohy v medziludských vzťahoch. Lenže dnešný spôsob života a hodnotové orientácie nie sú veľmi naklonené vytváraniu empatických vzťahov. Väčšina ľudí je taká zaujatá sebou samými, že iným ľuďom venujú iba minimálnu pozornosť. Moderná spoločnosť zdôrazňuje naše fungovanie ako fungovanie objektov. Kultúra zaznamenáva odklon od subjektívneho pôsobenia a vnímania. Spôsob života je rýchly, tlak na efektívnosť a produktivitu sa stupňuje. Výsledky a ciele sú prvoradé. Empatia sa stráca, nemá priestor a čas na svoje rozvíjanie. Niektorí psychológovia hodnotia empatiu aj ako schopnosť aktívne počúvať druhého človeka. Empatia je prostriedok, ako umožniť inému človeku vyjadriť a uplatniť jeho citové prežívanie a naplnenie osobných cieľov.

Vrcholom agresie v celospoločenskom význame je vojna v akejkoľvek podobe. Podľa Hawkinga by sme v ľudských dejinách pri globálnom geografickom a historickom prehľade len ťažko našli čo i len jeden rok, keď na našej planéte nebol vedený nijaký ozbrojený konflikt. Na druhej strane, vedec vidí aj schopnosť spoločenských skupín prejavovať empatiu pri kolektívnej pomoci ľuďom postihnutým prírodnými či humanitárnymi katastrofami. Budúcnosť ľudského druhu podľa vedca Stephena Hawkinga spočíva v tom, či ľudstvo ako celok raz bude schopné skutočne naplniť význam označenia *homo sapiens*, teda človek rozumný.

Robert LANDIS

Kežmarský hrad je najkultúrnejšie zariadenie cestovného ruchu na východe Klenot Spiša a jeho trinásť expozícií

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: autor

Kežmarský mestský hrad je jediný úplne zachovaný fortifikačný objekt na Spiši. Na nedávnom veľtrhu cestovania ITF Slovakiatour v bratislavskej Inchebe sa spomínal vo veľmi lichotivých súvislostiach. Múzeum, ktoré v ňom sídli a má tu svoje expozície, sa stalo najkultúrnejším zariadením cestovného ruchu v Prešovskom kraji za rok 2014. S jeho riaditeľkou Mgr. Erikou CINTULOVOU sme hovorili o pocte, ale najmä o tom, za čo ju kežmarským múzejníkom udelili.

• **Vždy sme mu vraveli Thökölyovský hrad, ale to je iba jedna jeho kapitola, aj keď významná. Aké sú tie ďalšie?**

Hrad postavili na obranu mesta na rozvalinách stredovekej osady Svätá Alžbeta a kláštora križovníkov. Bolo to v čase, keď Kežmarok od Jiskrových bratříkov za šesťnásťtisíc zlatých odkúpil kráľ Matej a daroval ho Zápoľskovcom. Tých na hrade vystriedala v roku 1528 rodina Laskyovcov, no a potom prišli štyri generácie Thökölyovcov, ktorí počas rozsiahlej viacetapovej pre-

Laská, ktorá sa v roku 1565 vydala v spoločnosti niekoľkých kežmarských mešťanov na výlet do neďalekých Snežných hôr, ako vtedy nazývali Tatry. Keď sa o tri dni vrátila od Zeleného plesa domov, rozhevaný manžel Albert Laský ju za trest zavrel do hradnej veže. Ktovie, čo bolo príčinou jeho vytrvalého hnevu, lebo kňaznú väzní v drsných podmienkach dlhých šesť rokov. Jediným jeho ústupkom boli dve malé okienka – jedným mohla hľadieť na milované Snežné hory a druhým jej podávali skromné jedlá.

Pohľad na Kežmarský hrad

stavby v rokoch 1572 – 1624 do Kežmarku pozvali talianskych kamenárov, murárov a maliarov a pôvodne gotický obranný hrad premenili na reprezentačné renesančné rodinné sídlo. Posledným majiteľom hradu bol Ferdinand Rueber a v roku 1702 ho odkúpilo mesto Kežmarok.

• **Spomínali sme, že je to jediný úplne zachovaný hrad na Spiši. Ale má aj ďalšiu jedinečnosť. Zapísal sa do dejín tatranskej turistiky ako východisko prvého známeho turistického výletu do Vysokých Tatier...**

Hrad preslávila nezvyčajným skutkom hradná pani Beata

• **Hlavomôrňa je pomenovanie jedného z mnohých príťažlivých podujatí, ktoré na hrade pripravujete v súčasnosti. Možno ho inšpiroval skutočný príbeh o Laskej a neláske jej manžela alebo reálna rekonštrukcia hradnej hľadomorne. Generálna oprava hradu trvala dlhých dvadsaťtri rokov (1962 – 1985). Ale prvé muzeálne expozície, pokiaľ viem, tu otvorili už v roku 1931.**

Prvé snahy o opravu hradu a zriadenie múzea v ňom sa viažu už k polovici 19. storočia. Táto myšlienka sa uskutočnila až takmer o sto rokov neskôr – v roku, ktorý ste spomínali.

• **Získali ste označenie – cenu najkultúrnejšie zariadenie CR pred Ľubovnianskym hradom, Ski múzeom v Tatranskej Lomnici a Tatranskou galériou v Poprade. Ako to vnímate?**

Ako veľkú poctu a uznanie. Je to prvé ocenenie, ktoré sme získali vďaka našim sympatizantom, priaznivcom, ktorí v anketе hlasovali za naše múzeum. Náš hrad naozaj patrí medzi klenoty Spiša, na čo sme aj právom hrdí – je nielen jeden z mála zachovalých hradov v strednej Európe, ale dokonca sa nachádza priamo v centre mesta. Expozície, ktoré sú tu inštalované, môžeme v mnohých prípadoch zaradiť medzi ojedinelé v rámci Slovenska. Je tu expozícia venovaná cechom a remeslám, streleckému spolku, expozícia MUDr. Vojtecha Alexandra – prvého röntgenológa v Uhorsku, obrazáreň s portrétmi významných spišských šľachtických a meštianskych rodín s ukázkami zachovalých skvostov z umeleckej histórie, expozícia venovaná jednému z posledných majiteľov hradu Imrichovi Thökölymu a v neposlednom rade aj expozícia automobilových a motocyklových veteránov. Na hrade je trinásť expozícií. Ďalšie dve sú v meštianskych domoch v centre mesta.

• **K návštevnosti a dobremu chýru vám určite pomáha každoročný kežmarský veľtrh ELRO (Európske ľudové remeslo), ale samo osebe by to určite nestačilo...**

Naše expozície navštívilo vlni vyše tridsaťštyritisíc návštevníkov. Najviac práve počas jedného z najväčších medzinárodných festivalov na Slovensku – Európskeho ľudového remesla. Počas troch festivalových dní ponúkame návštevníkom atraktívne divadelné predstavenia v spolupráci s divadlom ExTeatro v Ľubici. Pre detských divákov (ale nielen pre nich) máme pripravené

Mgr. Erika CINTULOVÁ, riaditeľka Kežmarského múzea

rozprávky na hrade a vo večerných hodinách divadelné predstavenia Krvavé dejiny. Predstavenia trvajú približne osemdesiat minút. Každý rok inscenujeme iný príbeh – aj rozprávkový, aj historický. Je o ne mimoriadny záujem. Tento rok bude už trinásť ročník ELRO. Počas festivalu nádvorie hradu žije bohatým kultúrnym programom v historickom duchu. Pripravujeme tretie licencované podujatie TEDx, ktoré je v zahraničí pomerne dobre známe. Aktívne spolupracujeme aj so školami – pripravujeme pre ne vyučovacie hodiny, tvorivé dielne, podujatie známe ako Noc na hrade a mnohé ďalšie. V pláne sú aj koncerty, divadelné predstavenia, predmätanie filmov na nádvorí hradu a iné akcie.

• **Určite vám nehrozí, že upadnete do sebauspokojenia. V januári ste predstavili novú publikáciu o hrade, čo prídá ďalšie?**

Múzeum je najmä odborná inštitúcia, ktorej cieľom je získavať, uchovávať a odborne spracovávať zbierkové predmety. S tým súvisí aj naša publikačná, expozičná a výstavná činnosť. Ocenenie NAJ kultúrna inštitúcia v Prešovskom kraji potvrdzuje, že to nerobíme zle. Pravdaže, je to aj záväzok nepola- viť. Preto chceme naše expozície postupne reínštalovať, pripravovať nové atraktívne a hodnotné výstavy a zároveň vymýšľať ďalšie zaujímavé podujatia. Nespomínala som investičné aktivity, realizáciou ktorých by sme mohli uskutočniť naše ďalšie zaujímavé a netradičné podujatia – týka sa to hradnej vinárne a ďalších nevyužitých priestorov v hrade.

O ČOM JE REČ

Keď sa nad malou pohraničnou dedinkou Hochštečno – dnes Vysoká pri Morave – začali objavovať prvé prieskumné lietadlá Červenej armády, ľudovo nazývané „kukuruzníky“, každý už vedel, že front sa blíži a čo nevidieť prídu do dediny vojaci s červenou hviezdou na brigádírkach,

lova, ktorej úlohou bolo dohliadať v dedine na nové poriadky.

Nie som pamätníkom tých čias, no pokiaľ viem z rozprávania starších ľudí odo mňa, k rabovaniu ani k znásilňovaniu neprišlo. Naopak, občania sa s ruskými vojakmi veľmi rýchlo zbratili. Aby som sa viac dozvedel o tom, ako vyzeralo to „zbratávanie“, zalistoval som si vo vlastivednej monografii

bolo treba, nahradili ju aj ruské „garmono“...

O tom, či naozaj mali ruskí vojaci diabla v nohaviciach, sa nezachovalo nijaké svedectvo. Potvrdilo sa však, že diabol nesídlil iba v tomto kuse odevu, ale dokáže si nájsť pohodlné miesto aj v hlavách ľudí. Našlo sa totiž v dedine zopár bláznov, ktorým alkohol našeptal, že by bolo

nik Červenej armády. Kiežby aj v dnešných časoch bolo viac takých ofícierov všade tam, kde sa bojuje.

O tom, ako to je, keď sa diabol usadí v hlavách ľudí, mi vyrozprávala svoju skúsenosť z tých dní moja babka. Bola vdova, mala dve deti a spanikárila ako každá iná ženská, keď sa dozvedela, že prídu Rusi. Bývala na majeri neďaleko obce, o ktorej je reč, no necítila sa tam bezpečne. Zbalila sa, zobrala deti a uchýlila sa do dediny, kde je predsa len viac očí a ľudí. Po troch dňoch, keď sa nijaké násilie nedialo, vrátila sa späť na majer. Svoj chudobný príbytok tu našla celkom vyrabovaný. Vylomené dvere, vybračované skrine, prázdna špajza... „Boli tu Rusi a rabovali,“ oznámila jej lútostivo suseda. Po istom čase si však babka všimla, že suseda veľa vyprané obliečky na periny a niekoľko obrusov. Spoznala si svoje kúsky označené drobnou výšivkou... „Tak, Rusi, hovoriš?“ gánila na susedu a zároveň začala strhávať zo šnúr svojho bielzeň. Bola to početná rodina, no nikto jej v tom nebránil. Bol to však koniec dobrým susedským vzťahom.

Nuž, veľkým podoby a skrýše môže mať diabol v tele človeka. Ak je pravda, že sa dokáže usadiť v nohaviciach, potom sa dokáže zabývať aj v ľudskej hlave. Vtedy je rovnako nebezpečný a odporný.

Diabol v ruských vojenských nohaviciach...

Rudolf SLEZÁK

lodičkách i ušiarkach. Ako všade inde aj po Záhorí ich predbehol chýr o agresivite, rabovaní a znásilňovaní. Nebolo dňa ani hodiny, aby sa najmä ženičky s obavami nepozerali smerom, odkiaľ sa ozývalo dunenie kanónov a očakával ich príchod. Každá z nich bola skutočne presvedčená o tom, že prídu divosi, ktorým sa samotný diabol usadil v nohaviciach...

Prví červenoarmejci vstúpili do dediny skoro ráno 6. apríla krátko po oslobodení Bratislavy. Dlho sa v Hochštechne nezdržali, drali sa ďalej cez rieku Moravu do Rakúska. Ponáhľali sa, akoby sa báli, že ich niekto na ceste do Berlína predbehne. V obci však ostala nevelká jednotka majora Ajka-

Vysoká pri Morave od praveku po dnešok. Vytlačili ju v roku 1995 na kvalitnom kriedovom papieri aj s fotografiami a jej zostavovateľom bol miestny reštaurátor sôch a obrazov, ale aj historik a teoretik umenia Mgr. Vendelin Nerád. Našiel som v nej veľa zaujímavých údajov, veď v nej dostali priestor aj také osobnosti nášho kultúrneho života, akými boli naši literáti Anton a Karol Balážovci, o ktorých vie celé Slovensko aj kus zahraničia...

V knihe je aj táto zmienka: Oslavovalo a popijalo sa v tých dňoch vo veľkom. Víno tieklo potom, a keď pochybilo, priviezlo sa z „Rakús“ od bohatých sedliakov. Vyhrávala dychová hudba a ak

vlastenecké, ak by sa obec zbavila každého, kto sa podľa nich zaplietol s tzv. Slovenským štátom. Títo horlivci za nové poriadky zašli tak ďaleko, že začali za dedinou vykopávať pre ľudákov a gardistov hroby, v ktorých mali skončiť. Horlivosť pomstiteľov práve včas zarazili major Ajkalov, staršina Čabanov a prvý predseda národného výboru po oslobodení Štefan Rybár. Stačilo niekoľko výstrelov z pištole, „zúčtovatelia“ sa rozprchli a poprava sa nekonala. Dnes by sme sa všetci za tento zločin hanbili...

„Neprišiel som sem z Ruska preto, aby ste si predom mnou vybavovali svoje účty,“ čertil sa vo svojej materčine tento dôstoj-

Nastáva čas hľadania nutného nového usporiadania v Európe

Ukrajina a reálny strach z vojny

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Uplynul rok od udalostí, ktoré poznáme pod označením Majdan. Tak ako pri jeho priebehu i pri výročí je sprevádzaný typickým javom medzinárodnej situácie – udalosťami, ktoré sú zároveň inscenáciami. Tie majú pripraviť verejnosť na veľké zmeny a zároveň ich zdôvodniť. Pred rokom sa nehovorilo o tom, že udalosti v Ukrajine sa stávajú najväčšou geopolitickou a geoeconomickou zmenou, že nastáva čas hľadania nového usporiadania pomerov v Európe.

Jednotky povstalcov pri Debalceve

Dnes je to zrejme každému. Ba dokonca v samotnej Ruskej federácii sa viac ako polovica obyvateľstva obáva, že ak sa do riešenia situácie priamo zapoja Spojené štáty americké a následne Severoatlantická aliancia NATO, hrozí vojna. Vyhlásenie sa vojne v masovom meradle je vo viacerých ukrajinských oblastiach samozrejmosťou a aj na Slovensku by väčšina mladých ľudí volila alternatívne služby namiesto vstupu do armády. Pritom je zrejme, že vojna, o hrozbe ktorej hovoria aj politici, je nepravdepodobná. Každá strana si totiž bude zvažovať, vrátane ruskej, či budúce zisky vyvážia terajšie a budúce straty a náklady. Už teraz je zrejme, že Rusko síce získalo Krym, ale za to stratilo väčšinu, ak nie celú Ukrajinu.

■ VOJNA JE DRAHŠIA

Pre Európu je to situácia, s ktorou sa doteraz nemusela vyrovnávať. Už na základe maratónskych rokovaní v Minsku a po uzavretí dohody Minsk II. je jasné, že Európa chce koniec vojny – to dala jasne najavo nielen Moskve, ale aj Kyjevu. Z jednoduchého dôvodu – pokračovanie vo vojne akýmkoľvek spôsobom znamená, že to bude vyžadovať nikdy sa nekončiaci prúd nákladov, peňazí, bude to drahšie a nekontrolovanejšie než akékoľvek čo ako krehké prímerie s výhľadom na mierové usporiadanie.

Európa má na rozdiel od Moskvy či jastrabov v Kyjeve ešte jeden problém. Pokračujúci konflikt znamená nielen stratu kontroly nad udalosťami, ale aj otvorenú otázku o dodávkach zbraní – o tom, ako a kedy do pokračujúceho vojnového konfliktu vstúpia USA a NATO. Situácia bez vojny znamená nižšie náklady a nižšie riziká. I keď ostáva otvorená otázka, kto vlastne bude financovať, kto zaplatí Ukrajinu a jej reformy? Jasné je, že náklady a riziká vojny sú pre Európu vyššie ako náklady na obnovu Ukrajiny alebo toho, čo z Ukrajiny zostáva pod kontrolou kyjevskej vlády.

■ NOVÁ PLYNOVÁ VOJNA

Európa hovorí s Moskvou, pretože ani Kyjev a ani nikto iný, okrem kontaktnej skupiny OBSE, nehovorí priamo s povstalcami s nikým neuznaných oblastí Donecka a Luhanska. Minské dohody si, samozrejme, každá strana vykladá po svojom a mohutnú paľbu zbraní nahrádza výpaľba diplomacie a propagandy. Vidno to názorne nielen

na výklade udalostí tzv. debalcevskeho kotla, ale aj na najnovšej „plynovej vojne“. Skutočne sa v dohodách z Minska nehovorí o tom, ako usporiadať dodávky pre oblasti Donecka a Luhanska. A je naozaj veľký problém, ako vlastne uplatňovať obchodné dohody z mierových čias v čase vojny. Je zrejme, že juhovýchodné oblasti budú zásobované (?) plynom – otázka bude, ako sa to odrazí na vzťahoch Naftohazu a Gazpromu. Dejiny týchto vzťahov sú plné konfliktov, napätia, zavádzania, vydierania a viedli k tomu, že Ukrajina prestala byť považovaná za bezpečného prepravcu. A ešte k tomu, po prvý raz v jej dejinách sa stalo, že je sama závislá od dodávok plynu zo Západu, konkrétne zo Slovenska. Na začiatku roka 2014, pred rokom, v čase podpory Majdanu toto nikto neočakával, slovenská verejnosť, slovenská vláda a slovenská ekonomika na to nebola pripravená. Výmena ministra hospodárstva SR bola z dnešného pohľadu len malá kozmetická úprava.

■ EURÓPSKY PROBLÉM

Problém, prečo Európa chce, aby sa dodržiaval mier, nespočíva len v tom, aby sa do toho nevlúčili sily presadzujúce dodávky zbraní, a to také, ktoré by garantovali USA. Pokračovanie konfliktu, sústredenie sa na dodávky zbraní by zatlačilo do úzadia hlavné problémy reformami na Ukrajine. To znamená skoncovanie s vládou oligarchov. Pretože za rok odvtedy, čo bol Majdan, vlastne len došlo k istej rovnováhe síl medzi oligarchami, ktorí doteraz určovali chod udalostí na Ukrajine. Koniec vojny, bojových udalostí znamená nielen začiatok možnosti ohraničiť či dokonca skončiť s vládou oligarchov, čo sa doteraz nepodarilo ani jednej revolúcii na Ukrajine, ale aj skoncovanie s korupciou, kriminálnymi živlami a dobrodruhmi hromadiacimi zisky z neistej situácie, v neposlednom rade na možnom pašovaní zbraní.

Európa potrebuje stabilizovať situáciu na území Ukrajiny, ktorú kontroluje terajšia vláda – tá je už vlastne „stratená“ pre ruský vplyv. Ruský vplyv „prehral“ časť tej Ukrajiny, ktorá vidí perspektívu v Európe. A Európa stojí pred otázkou, kto, ako a v akej Ukrajine bude túto perspektívu platiť. Pretože už pred vypuknutím bojov na juhovýchode Ukrajiny dosahovala ukrajinská ekonomika okolo

osemdesiat percent tej úrovne, ktorú mala v roku 1990. Okrem toho dovtedy stratila z pôvodných päťdesiatdva miliónov obyvateľov celých šesť, počet obyvateľov klesol na štyridsaťšesť miliónov. Počas posledného roka vzrástol počet vystaňovalcov. Z juhovýchodu Ukrajiny do samotnej Ukrajiny odišiel asi milión ľudí, do Ruskej federácie podľa oficiálnych údajov vyše osemtisíc a do Bieloruska štvrt milióna. Z juhovýchodu Ukrajiny odišlo vyše dva milióny obyvateľov. Tento vystaňovalecký trend bude pokračovať bez ohľadu na to, o ktorú časť Ukrajiny pôjde.

■ GEOPOLITICKÉ HLADISKÁ

Z európskeho pohľadu však ide nielen o nestabilitu a hľadanie východísk na Ukrajine. Z geopolitického hľadiska sa mení situácia nielen tu, ale aj na druhej strane priliehajúcich oblastí. Z Turecka sa stala po mnohých stránkach regionálna veľmoc so silným a neriešeným problémom narastajúceho moslimského vplyvu v školstve a spoločenskom živote. Zároveň vojna na celej južnej hranici Turecka vyžaduje už vyše roka od tureckej vlády rozhodnutia. Na jednej strane čelí povinnostiam štátu NATO, na druhej neochote vojensky postupovať proti moslimským vojenským zoskupeniam, ktoré rozkladajú Sýriu a Irak, teda zdanlivo paradoxne bývalé časti osmanskej ríše. Kým bývalé oblasti sovietskeho „impéria“ nás zaujímajú, vývoj na Blízkom východe nevnímame v súvislostiach s rozpadnutou osmanskou ríšou. Ale rastúci vplyv Turecka je zrejmy.

Celkovo teda čelíme obrovskému pohybu v rozsiahlej oblasti bez pevných vyhládok na stabilitu. Európske východisko je nelahké – zabrániť vojne, ktorú by vyprovokovali dodávky zbraní, pretože to bude oveľa drahšie ako podiel na obnove reformovanej Ukrajiny. Pritom otázka je aj o cieľoch Ruskej federácie – je zrejme a dá sa to vyčítať aj z dohôd Minsk II., že Rusko chce dosiahnuť neutrálnu Ukrajinu. To mohla dosiahnuť Európska únia v rokovaníach pred vyše rokom, lenže Janukovyčova cena bola pätnásť miliárd dolárov. Teraz rok po Majdane a po vyhnaní Janukovyča je cena obnovy novou vládou kontrolovanej Ukrajiny vyčíslená Medzinárodným menovým fondom, EÚ a medzinárodnými kreditormi na štyridsať miliárd dolárov.

Víťazné gestá ukrajinských tankistov pre fotografov...

ROZBOR

Ukrajina je v kríze a Európsku úniu z toho bolí hlava. Dlhý štátu na východ od nás dosiahli sedemdesiat miliárd dolárov. Len tento rok treba zaplatiť úroky a splátky vo výške jedenásť miliárd dolárov. Výmenný kurz ukrajinskej hrivny stále klesá. Dosahuje už štyridsať hrivien za dolár, kým kríza sa začala pri hodnote päť až osem hrivien za dolár...

Bývalí politici EÚ chcú radiť oligarchom a štátu

Nad Kyjevom krížia „poradcovia“

Dušan D. KERNÝ

Do Ukrajiny sa zlietajú poradcovia, bývalí politici štátov Európskej únie, zo Slovenska trebárs Ivan Mikloš, bývalý podpredseda vlády a minister financií a hospodárstva v ére desaťnásobne väčšej privatizácie na Slovensku, ako bola za predchádzajúcej vlády.

■ OBAVY Z ROZKRADNUTIA

Ministerkou financií sa stala Natalia Jaresková – Američanka ukrajinského pôvodu s čerstvým ukrajinským občianstvom, ktorá si privedla celý svoj štáb. Je to kľúčové rozhodnutie. Medzinárodný menový fond a veritelia, ktorí dávajú dovedna štyridsať miliárd dolárov postupnej troj- až štvorročnej pomoci, chcú mať najmä istotu, že peniaze pôjdu na správne adresy, inými slovami, že sa v korupčnom prostredí nerozkradnú. Preto z Nemecka vyslala kancelárka dvoch nemeckých finančných poradcov na „pomoc“ ukrajinskému ministerstvu, vytvoril sa tak veľký štáb ľudí výlučne so západnými finančnými pracovnými postupmi.

■ NEUTEŠENÁ SITUÁCIA

O neutešenej situácii hovoril I. Mikloš v živom rozhovore pre českú televíziu priamo z Kyjeva. Zdôraznil nevyhnutnosť reforiem, neutešenú situáciu národnej meny a vôbec veľké problémy v Ukrajine. Na priamu otázku, čo konkrétne bude robiť, sa v odpovedi obmedzil na zdôrazňovanie reforiem. Ministerka ukrajinských financií je oveľa priamejšia – hovorí, že do konca roka 2015 treba získať jednu miliardu dolárov z privatizácie.

Problém splátkového kalendára podľa zásad Medzinárodného menového fondu pre Ukrajinu spočíva aj v tom, že Kyjev musí rokovať so všetkými dlžníkmi. A jednému z nich – Ruskej federácii – dlhuje dvadsať miliárd dolárov. Len čo ministerka financií Natalia Jaresková oznámila privatizáciu ako cieľ, nekúpil si refundovanú letenku do Kyjeva len Ivan Mikloš. Ten bol pri privatizácii prepravnej trasy ropy cez Slovensko. Transpetrol sa síce privatizoval tak, že firma JUKOS ruského oligarchu Chodorkovského dostala iba štyridsaťdeväť percent akcií a Slovensko ostalo päťdesiatjeden percent, ale manažérske práva, teda riadenie podniku na Slovensku prestalo byť slovenské, prešlo do rúk menšinového vlastníka. Nedá sa ani povedať, že prešlo do ruských rúk, pretože v centrále JUKOS-u sa vlastne hovorilo po anglicky. Teraz je M. Chodorkovský aktívnym účastníkom ukrajinského pohybu a podporovateľom nového vedenia štátu, ku ktorému má otvorené dvere.

■ DVESTODŇOVÝ PROGRAM

Lenže na Ukrajinu sa sústreďuje záujem mnohých – začiatkom marca sa konal vo viedenskom paláci Ferstel kongres pod názvom Ukrajine Tomorrow (Ukrajina zajtra) a zároveň tam vznikla Agentúra na modernizáciu Ukrajiny. Je to pozoruhodné zhromaždenie bývalých politikov, na čele by mal stáť bývalý rakúsky vicekancelár a minister financií Michael Spindelegger z ÖVP, teda ľudovej strany. Tá svojho času

výrazne podporovala svoju partnerskú stranu SDKÚ na čele s M. Dzurindom a I. Miklošom. Na projekte pre rozširovanie, sociálny demokrat G. Verheugen. Bol tam aj ďalší nemecký sociálny demokrat, minister financií a neúspešný protikandidát vo voľbách proti A. Merkelovej – P. Steinbrück. Intelektuálny rozmer záležitosti dáva francúzsky filozof Bernard-Henri Lévy. Ten má podporu Bernarda Kouchnera, bývalého francúzskeho ministra zahraničných vecí a predtým spínomocnenca pre Kosovo, keď bolo pod dohľadom EÚ. Ten je tiež v agentúre. Teda skutočne podporná skupina ľudí zavedených v štruktúrach EÚ a so širokými stykmi. Cieľom je, ako povedal B.-Henri Lévy, vytvoriť tzv. dvestodňový program. Za ten čas sa má zostaviť postupnosť krokov, čo a ako treba urobiť, aby sa rozvrátené financie ukrajinského štátu stabilizovali. To predovšetkým, lebo problémy ľudí, ktorí už na mnohých miestach majú múku, cukor a jedlý olej na pridel, to nie je problém veľkých finančných operácií.

■ PENIAZE OD OLIGARCHOV

Kľúčová otázka však je, odkiaľ agentúra zoberie peniaze. Jedným z oligarchov, ktorý stojí za ňou, je dobre známy Dmitro Firtaš. Vo Viedni sa zdriavala na kauziu stovádovsať miliónov dolárov a čaká, či ho vydajú súdom v USA, alebo nie. Ale kapitál, dovedna až päťsto miliónov dolárov, má agentúra získať na svoju činnosť aj od Rinata Achmetova, ďalšieho oligarchu z východu Ukrajiny, ako aj od zaťa bývalého prezidenta Leonida Kučmy, najprozápadnejšieho zo všetkých ukrajinských oligarchov Viktora Pinčuka.

Verejnosti je Pinčuk známy aj podľa toho, že jeho kyjevskú vilu zprostred brezového lesa na kraji jazera postavili podľa návrhu tých istých švajčiarskych architektov, ktorí navrhovali štadióny pre pekinskú olympiádu. Pre svoju zbierku umenia v hodnote mnohých miliónov eur si nechal postaviť vlastnú galériu. Umelecké diela má aj vo svojej kancelárii v strede Kyjeva, je to štyristo štvorcových metrov na dvadsiatom šiestom poschodí s pohľadom na panorámu mesta.

Pinčuk, pôvodom z Dnepropetrovska, je presvedčený, že na rozdiel od tzv. oranžovej revolúcie 2003/2004 je tentoraz jasné, že budúcnosť Ukrajiny je na Západe. Pravda, ak agentúra bývalých politikov bude pracovať oných dvesto dní a pripraví program pre hospodárske, daňové a ústavné zmeny, potom bude aj zrejme, že v Ukrajine ani rok po Majdane, rok po nástupe novej vlády a nového prezidenta sa nič nedá robiť bez oligarchov. Ba dokonca to nefunguje ani proti nim. Nedá sa bez oligarchov, nedá sa proti nim. Je paradoxné, že na Slovensku ako keby chýbalo intelektuálne prostredie, ktoré by umožňovalo pochopiť, čo sa naozaj deje v Ukrajine a prečo sa tak deje. Pokiaľ ide o ekonomiku a najmä o úlohu oligarchov vlastne jedine analytik Vladimír Bačišin hovorí slovenskému čitateľovi, čo je na východe za našimi hranicami nové a čo nie je.

NA MARGO

Slovensko si vytýčilo priority vodohospodárskej politiky na dve nasledujúce šesťročné obdobia. Materiál s názvom *Návrh orientácie, zásad a priorit vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027 z dielne ministerstva životného prostredia schválila vláda SR. Vodohospodárska politika bude naďalej prioritne orientovaná na ochranu vody ako strategickej suroviny štátu a národného bohatstva. Zároveň na dosiahnutie environmentálnych cieľov, teda na dosiahnutie dobrého stavu vôd.*

Zelené priority

„Vládou schválený dokument má všeobecnejší charakter, jednotlivé opatrenia – konkrétne stavby, konkrétne riešenia – budú vypracované vo vodnom pláne a v pláne manažmentu povodí,“ povedal minister životného prostredia Peter Žiga. Rámcový dokument schválila vláda s pripomienkou. Upravuje sa ňou režim odtokových pomero-rov s maximálnym využitím prvkov zelenej infraštruktúry. Vodohospodárska politika bude podľa tohto dokumentu vytvárať podmienky na zabezpečenie dostatočného množstva kvalitnej pitnej vody a jej dostupnosti pre všetkých obyvateľov. Voda by mala byť spravodlivo prerozdelená pre všetkých užívateľov v oblasti priemyslu a energetiky, poľnohospodárstva, plavby, rekreácie, športu. Dokument reaguje aj na klimatickú zmenu a jej prejavy. Na zmenu klímy sa Slovensko snaží pripraviť pomocou opatrení na zlepšenie riadenia odtoku v povodí. Aj napriek súčasnému dostatku zdrojov vody sa predpokladá, že môžu nastať regionálne a časové disproporcie medzi nárokmi na vodu a disponibilnými zdrojmi vody. Okrem zmeny klímy je pritom dôležitým faktorom aj vplyv človeka a jeho aktivity vo využívaní krajiny, ktoré menia odtokové pomery. Z dôvodu ochrany povrchových a podzemných vôd pred nedostatčne čistenými odpadovými vodami je pre Slovensko mimoriadne dôležité, aby oblasť bola podporovaná aj zo strany Európskej únie. Realizácia opatrení je totiž technicky, časovo a finančne veľmi náročná. Materiál upozorňuje aj na zvýšenú ochranu zdrojov pitnej vody. Mimoriadnu pozornosť z hľadiska ochrany podzemných vôd treba venovať Žitnému ostrovu.

Vodný mlyn na Malom Dunaji

Meniaca sa klíma stavia na hlavu a spochybňuje už aj stáročné pranostiky

Jar aj jeseň stále máme, len sú inakšie

Prof. RNDr. Milan LAPIN, PhD., je významný slovenský klimatológ pôsobiaci na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave. V rokoch 1971 – 1996 pracoval v Slovenskom hydro-meteorologickom ústave v Bratislave. Tak ho predstavuje encyklopédia. My sme ho požiadali o rozhovor v súvislosti s meniacou sa klímou, keď už aj súčasní seniori s čoraz väčším znepokojením vyslovujú to obligátne: Nie je to ako za našich mladých čias – a myslia tým na čoraz menej zreteľné rozdiely medzi ročnými obdobiami. Akoby sme už nemali jar a jeseň, ale zo zimy vhupli rovno do leta a z leta do zimy...

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív M. L.

• Pán profesor, azda to nebude pre vás zvyčajný začiatok rozhovoru, ale čo si myslíte o vývoji vzdelanosti u nás? Narážame na takú „múdre“ vzdelanost' – všeobecný rozhlád, sumár vedomostí – hodnú zorientovaného rozhládeného človeka?

Som už devätnásť rokov univerzitným pedagógom na fakulte, kde sú najdôležitejšími predmetmi matematika a fyzika a tak trochu aj logické myslenie. Predtým som štvrtstoročie pracoval na SHMÚ. Môžem teda potvrdiť nielen znižujúci sa záujem mladých ľudí o tieto predmety (popri klesajúcom počte detí na Slovensku všeobecne), ale aj celkovo znižujúcu sa úroveň vedomostí absolventov stredných škôl aj z iných predmetov. Myslím si, že sa stala kdesi chyba pri častých reformách školského systému na Slovensku.

• Pri čítaní takmer všetkých diskusií k akýmkoľvek témam mám pocit, akoby u nás bol najväčší výskyt „odborníkov na všetko“ na štvorcový meter. Nie je to tak trochu nákazlivá choroba? Napríklad aj k vášmu vednému odboru meteorológia a klimatológia sa zaslávane vyjadrujú absolventi masmediálnej komunikácie a rôznych „manažmentov toho či onoho“, a to je ešte ten lepší prípad – majú aspoň vysokoškolské vzdelanie.

Nielen u nás sa postupne vytvára tzv. internetová vzdelanostná úroveň mladých ľudí. Na internete sa dá nájsť akákoľvek informácia, len musíme vedieť odlišiť pravdivé a korektné informácie od tých nepravdivých a zavádzajúcich (ktorých je určite vyše deväťdesiat percent). To neskúsení mladí ľudia dokážu len zriedka, preto sa vyskytuje veľa expertov „na všetko“, ktorí zaplavujú internet svojimi pomýlenými alebo zámerne skreslenými názormi. Keďže do futbalu a počasia sa rozumie skoro každý, tak je pochopiteľné, že sa mnohí vyjadrujú iniciatívne aj k problematike klimatických zmien, lebo ich poväčšine nedokážu odlišiť od počasia. Absolventi humanitných odborov (vrátane ekonómov a právnikov) sú pritom oveľa aktívnejší ako rezervovanejší technici a prírodovedne vzdelaní mladí ľudia.

• Patríte medzi takzvaných „tichých“ vedcov. Verejne sa vyjadrujete, iba keď vás oslovia, nevstupujete nijako aktívne do dnes už zjavne zbulvarizovanej témy globálne otepľovanie. Napriek tomu práve tu vyjadrujete názor, že práve tento jav paradoxne nemusí znamenať iba otepľovanie. Je to dosť odvážne ísť proti mienkotvornému prúdu.

Napriek tomu, že mám stovky publikovaných prác a článkov (aj v mediálnych prostriedkoch), nemám snahu prezentovať svoje názory za každú cenu. Som verejne známy ako popredný meteorológ a klimatológ na Slovensku a kto si chce prečítať moje názory a práce, tak ich ľahko nájde po navolení môjho mena do vyhľadávčov na internete. Obidve moje webové stránky sú často navštevované (stovky otvorení denne) a dostávam i veľa mailov s odbornými otázkami, na ktoré aj odpovedám. Nezradil

som si blog v nijakom médiu, lebo pri danej úrovni médií u nás je to zbytočný krok. Blogové diskusie sú zaplavené trollovaním a nenávisťnými príspevkami podivných diskutérov. V zahraničí je bežné operatívne odborné moderovanie internetových diskusií, čo sa u nás ani nevyskytuje. V odborných kruhoch nemám závažný problém s prezentovaním kvalifikovaných názorov na klimatickú zmenu, laická verejnosť sa u nás zaujíma najmä o bulvár a vedcov vníma skôr ako negatívne osobnosti. Aj taká je tradícia na Slovensku. Nakoniec, ani slovenskí politici úspešných a vzdelaných ľudí nemajú veľmi v obľube.

• Možno si ešte spomínate na niekdajšie rozhlasové Dobré ráno. V nich vaši kolegovia meteorológovia zo SHMÚ zavše pridávali k predpovedi počasia aj pranostiky. Dnes už tieto múdre pozorovania správania sa prírody ako keby neplatili. To sa naozaj tak zmenilo „počasie“?

Pranostiky patria do fondu „ľudovej tvorivosti“ a tak ich treba aj vnímať. Viaceré používané pranostiky vznikli v iných regiónoch Európy a nekriticky sa preniesli aj k nám. Aj preto nemá väčšina takú využitelnú úspešnosť ako predpoveď počasia. Meniaca sa klíma zhoršuje úspešnosť aj tej hŕstke doteraz dobrých pranostiek.

• Už niekoľko rokov sledujeme, že – laicky povedané – prechodné obdobia ako jar a jeseň akosi strácajú svoje kontúry. Z leta sa prehupneme do zimy a naopak. Platia ešte z pohľadu vedy štyri ročné obdobia na našej planéte a v našich zemepisných končinách?

Klimatická zmena sa prejavuje najmä globálnym otepľovaním, ktoré má viaceré sprievodné následky aj na aktuálne počasie. Mení sa schéma všeobecnej cirkulácie atmosféry na celej zemi, posúvajú sa klimatické pásma (hranice) a mení sa aj frekvencia výskytu niektorých meteorologických javov. V našom regióne je dôležitá zmena vo výskyte snehovej pokrývky (v nadmorskej výške nad 300 metrov máme 60 percent územia, nad 1 000 metrov len 5,4 percenta územia). Za posledných stotridsaťpäť rokov sa u nás oteplilo takmer o dva stupne Celzia, čo je v zime výškový rozdiel 500 metrov a v lete 300 metrov. O toľko sa posunuli aj klimatické podmienky. Zmenšila sa plocha s pravidelnou snehovou pokrývkou a rozšírila sa plocha s prevažne suchou pôdou. To vedie na jar k rýchlejšiemu nástupu teplého počasia (na topenie snehu a vysušenie pôdy sa spotrebuje veľa tepla). Letné počasie trvá dlhšie a v jeseni sa pri skraccujúcom snečnom svite potom zdanlivo rýchlo ochladí. Štyri ročné obdobia budeme mať naďalej, len nebudú mať taký typický priebeh ako v minulosti.

• Do akej miery môže ovplyvniť (ne)rozumný vzťah k prírode – teraz mám na mysli napríklad (ne)hospodárenie s vodnými zdrojmi, ale aj urbanizáciu v negatívnom zmysle či odlesňovanie a iné

„civilizačné choroby“ – počasie nad daným územím? Možno predpokladať, že ak by sa napríklad Európska únia rozumnejšie stavala k týmto otázkam, znamenalo by to aj stabilizáciu tradičných poveternostných javov nad Európou?

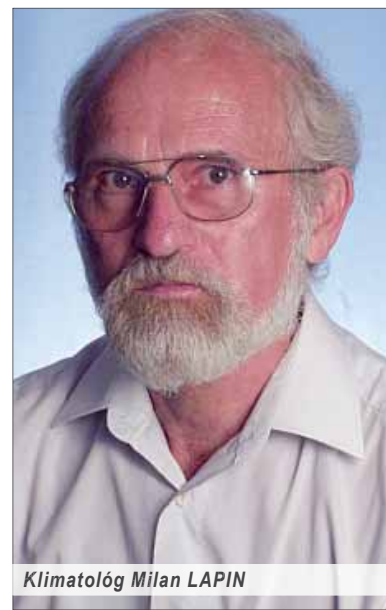
Ľudia si zvyčajne vedú dobre predstaviť iba viditeľné ovplyvňovanie prírodného a životného prostredia, teda aj klimatických podmienok a počasia. To, čo nevidia, ako keby neexistovalo. Túto skutočnosť zneužívajú rôzne záujmové skupiny, ale i politici. Aj preto pretrvávajú vo verejnosti presvedčenie, že rozhodujúcimi negatívnymi faktormi sú urbanizácia, odvodňovanie územia a emisia viditeľného a cíteľného znečistenia. Skutočnosť je však taká, že na fyzikálne procesy prebiehajúce v atmosfére a v celom klimatickom systéme zeme majú väčší vplyv také zmeny, ktoré svojimi zmyslami nedokážeme postrehnúť a ani považovať za dôležité. Medzi také patrí aj emisia skleníkových plynov do atmosféry a zmeny vo využívaní krajiny. Dá sa to elegantne vysvetliť iba pomocou fyzikálnej analýzy, pričom ide predovšetkým o zmenu radiačnej a energetickej bilancie zemského povrchu a atmosféry. Tieto zmeny spôsobili počas posledných dvesto rokov asi desaťkrát väčší prírastok energie v klimatickom systéme zeme ako prirodzené faktory alebo tie, ktoré súvisia s urbanizáciou a so zmenami hydrologického (vodného) cyklu.

• Opäť sa vrátim k „starším časom“. Vtedy, a určite pri horšom technickom vybavení a malej miere podkladov, meteorológovia boli schopní poskytnúť aj takzvané prognózy – odhady vývoja počasia maximálne na mesiac. Dnes – pri všetkej úcte k ich práci – sú zdržanliví a neradi predpovedajú vývoj na viac ako tri dni. Čo sa zmenilo?

Širšie využívanie fyzikálnych počítačových modelov výrazne zlepšilo predpoveď počasia do troch dní a umožňuje celkom úspešne predpovedať počasie na jednotlivé dni a pre jednotlivé lokality do desiatich dní. Predpoveď počasia na dlhšie obdobie má už pravdepodobnostný charakter, čo bežní užívatelia nedokážu niekedy pochopiť. Pomocou modelov dokážeme odhadnúť priemerný teplotný charakter nasledujúceho mesiaca alebo trojmesačnej sezóny s pravdepodobnosťou asi šesťdesiatpäť percent. Nemôžeme teda urobiť prognózu na jednotlivé dni, čo mnohí užívatelia považujú za neúspech.

• Platia aj po všetkých tých „globalizačných“ vplyvoch laické pozorovania typu – ak sa červenie západ, bude veterno, ak sa zrazu zdvíha vietor, ide zmena počasia a podobne? Naši starí otcovia mali na tom založenú úspešnosť hospodárenia.

V porovnaní s modernými počítačovými modelmi sú takéto laické predpovede výrazne menej úspešné. No skúsený pozorovateľ dokáže na základe aktuálnych prejavov počasia urobiť celkom dobrú prognózu na niekoľko nasledujúcich hodín.

Klimatológ Milan LAPIN

• Čo sa deje s prírodou? Za môjho detstva sa napríklad končil marhufový raj pri Novom meste nad Váhom, dnes už aj kivi pestujú na Orave a pod Tatrami, mnohé časti južného Slovenska niekedy v lete pripomínajú vyprahnutú step...

Vzhľadom na to, že sa klíma na Slovensku oteplila v posledných desaťročiach v priemere asi o dva stupne Celzia, posunuli sa o toľko aj vegetačné pásma. V období od apríla do septembra (vegetačné obdobie) je to asi o 300 metrov nadmorskej výšky. No zároveň sa zvýšili aj požiadavky na pôdnu vlahu, lebo s rastom teploty vzduchu sa zvyšuje výpar, preto pozorujeme vysušovanie krajiny, najmä na juhu Slovenska.

• Ak sa nič nezmení, aká je dynamika takýchto zmien? Dá sa povedať, že tempo je stabilné alebo exponenciálne? To, čo prv trvalo päťdesiat rokov, dnes potrvá iba desať?

Máme spracované scenáre možného vývoja klímy do roku 2100. Scenáre majú určitý rozptyl, lebo nevieme dosť spoľahlivo odhadnúť, ako sa bude správať globálne obyvateľstvo pri emisii skleníkových plynov. Na Slovensku očakávame ďalší rast priemerov teploty vzduchu o dva až štyri stupne Celzia a iba malú zmenu v priemerných ročných úhrnoch zrážok, pričom by sa mali zrážky zvýšiť v chladnej časti roka (najmä na severe) a trochu znížiť v lete (najmä na juhu). Pri vyššej teplote sa však určite zvýši premenlivosť zrážok a častejšie sa budú vyskytovať aj búrkové lejaky a aj dlhodobé sucha.

• V období Troch kráľov sme na Slovensku zaznamenali aj minusové dvadsiatky, ale hneď tri-štyri dni po tom už predpovede avizovali plusové dvanástky. Je rozptyl tridsať až tridsaťpäť stupňov Celzia normálny pre naše územie v takom krátkom časovom úseku?

V roku 2014 bola zaznamenaná doteraz najvyššia priemerná teplota na celej zemi, v Európe a aj na Slovensku. Zvlášť vysoká bola povrchová teplota oceánov na severnej pologuli. Zároveň sa zmenila aj atmosférická cirkulácia. To spôsobilo pomerne veľké kolísanie teploty vzduchu na veľkej časti severnej pologule, vrátane strednej Európy. V priemere je však teplota vzduchu dosť vysoko nad dlhodobým priemerom.

• No a teda, pán profesor, neodpustím si – prepáčte – bude tento rok jar?

Jar samozrejme bude aj v roku 2015 a na severnej pologuli bude v priemere teplejšia ako normálne. Odhad priemerného počasia na jar 2015 môžeme urobiť pre Slovensko až koncom februára v závislosti od toho, ako sa vyvinie atmosférická cirkulácia na celej severnej pologuli, aké budú snehové podmienky v Európe a celkové pomery v Arktíde.

Okolnosti vzniku prvej slovenskej štátnosti z útržkov detskej pamäti

Keď sa do obrannej vozby ládovali kocky cukru

Augustín Marián HÚSKA – Foto: archív SNN

Je istotne dosť ošemetné hľadať v záhyboch stareckej pamäti detské zážitky, ale je nesporné, že do historického vedomia národa treba „vydestilovať“ aj takéto pamäťové stopy. Historické vedomie národa je totiž len vtedy kompletne, keď zahrňuje skúsenosť všetkých generácií. Tobož, ak je reč o okolnostiach oneskoreného završenia slovenskej štátnosti.

Oslavy vzniku Slovenského štátu na Devíne

Mal som to šťastie, že ako zvedavé a vnímavé „človeča“ bol som detským divákom vzniku prvej štátnosti a ako začínajúci senior som mal dokonca príležitosť zúčastniť sa na prípravách a zábehu druhej štátnosti.

■ ČRIEPKY Z GOMBÁŠA

Narodil som sa v Gombáši (teraz Hubovej). Mój svet dolného Liptova bol už poldruha storočia vlastenecký uvedomelý región. V časoch môjho detstva v ňom bol najvyššou autoritou slovenská a autonómistická. Aj deti vedeli, že na Slovensku doznievali dozvuky medzikonfesijnej nedôvery a že českí páni ich chceli využívať na to, aby slovenskí evanjelici pomáhali pri asimilácii katolíckej väčšiny. U nás doma panovala veľká úcta tak k štúrovcom, ktorí zobúdzali aj katolíkov, ako i k rázusovcom.

V Gombáši bol jediný evanjelik – vysoký, šľachovitý miestny kováč Maršalko, ktorého ľudia mali radi. Ako veliteľ obecného hasičského zboru vykračoval na čele oddielu hasičov pri procesiách na sviatok Božieho tela. Na konci leta 1938 sa dospelým gombášskym občanom dostalo privilégia vytvoriť krojovanú družinu, ktorá niesla truhlu Andreja Hlinku na jeho poslednej ceste.

Bol by som neobjektívny, keby som nespomenul, že slovenské vlastenectvo malo aj črtu, ktorú mi otec vysvetlil starou zásadou „mať vždy dve železka v ohni“. Bola to črta oportunistu, ktorú majú v sebe zabudované všetky ohrozené spoločnosti. Spomínam si, že môj otec, ktorý bol v tom čase starostom, robil „výber chlapov“, ktorí mali tvoriť onen krojovaný „kondukt“ pri nesení Hlinkovej truhly. Hlásila sa na to záľaha rúčich chlapov, všetci chceli niešť Hlinkovu rakvu. Otec, sám Slováčisko, ľudák a autonomista, a teda hlinkovec a sidorovec, vyberal nielen ľudákov, ale aj zástupcov „argalášov“ (agrárnikov), „mičurovcov“ (odštiepenecov ľudovej strany, ktorí pod vedením poslanca Mičuru nechali sa kúpiť českými lídakmi). Ba dokonca do krojovanej stráže zaradil, ak sa nemýlim, aj predstaviteľa čechoslováckych republikánov. Jednoducho, otec myslel na to, že najmä Hlinkov pohreb a predtým v lete 1938 veľká manifestácia v Bratislave (na ktorej v prítomnosti slabného Hlinku zástupca amerických Slovákov Dr. Hletko rozvinul originál Pittsburskej dohody) spôsobili, že sa Slováci viac „primkli k sebe“ a zloženie krojovanej skupiny malo tiež vyjadriť

túto zomknutosť v tých nepokojných časoch.

■ POHREB V RUŽOMBERKU

Otec ma zobral na Hlinkov pohreb do Ružomberka. Ani ma tak neupútala obrovská záľaha ľudí zo všetkých kútov Slovenska, ale najmä fakt, že väčšina účastníkov pohrebu očividne slzila a ženy dokonca bedákali a kvílili ako kedysi plačky na dedinských pohreboch. Nachádzali krušné časy a masy si zrejme uvedomili, aké dôležité je mať nespornú autoritu sebaobetujúceho sa kormidelníka slovenskej lode na búrlivom mori cudzích záujmov. Pochopiteľne, nepoznal som vtedy zákonitosti stretu politických záujmov, ale tušil som, že spoločné záujmy prežitia majú mať prednosť pred záujmami neukojených jednotlivcov.

Spomínam si, že v ôsmom až desiatom roku ma začali viac zaujímať noviny, správy zo „škŕkajúcich“ rádioprijímačov a vášnivé debaty dospelákov. V dedine boli vtedy tri rádiá. Otec bol abonentom časopisu Slováč. Čítal som nielen Slováka, ale aj české A-Zet noviny, ktoré si objednával obuvnícky majster Punčo. On bol vari jediný skutočný čechoslovák a veril, že Česi prekonajú svoje poručnícke sklony.

■ OBUVNÍKOVE TÚLAČKY

Spomienka na tohto obuvníckeho majstra má mimoriadny typologický význam. Pán Punčo po vyučení odišiel do Ameriky za istejším chlebom. Tam sa oženil. Tam ho zastihla prvá svetová vojna, tam si ho získali verbovacie reči Masaryka a Štefánika i záujem amerických Slovákov oboznámiť svet s emancipačnou vôľou Slovákov v rodnom kraji. Nezaváhal, všetky svoje úspory venoval do zbierky na oslobodenie Česka a Slovenska spod duálnej monarchie. Napokon sa prihlásil ako dobrovoľník do rodiaciach sa čechoslováckych légii. Bojoval na západných frontoch a vrátil sa po skončení vojny na Slovensko, kde ho nasledovala aj jeho verná manželka. Začínal doma odzovna v prenajatej drevnici od mojich starých rodičov (Kyjovcov). Nedostal nijakú legionársku trafiku, ako sa tradovalo. Vyrábал peknú, trvácnu obuv i príštípkárčil. Predplácal si české noviny A-Zet, nepolitizoval, ale ani nežiadal nijakú autonómiu a neoslavoval slovenskú samostatnosť. Počas povstania sa znova ako šestdesiatnik prihlásil k povstaleckému vojsku a vydržal až do ústupu do hôr. Potom sa do prechodu frontu ukrýval u mojej starej matere (u Kyjov) a po skončení vojny ticho pokračoval v obuvníckom

remese. Po „víťaznom februári“ vládnuci pražskí súdruhovia zvolali očistomok povojnový zjazd legionárov. Pán Punčo sa vyobliekal do bledomodrej legionárskej uniformy a aj s metálmi odišiel na zjazd. Domov sa vrátil so slzami v očiach a spomínam si že mi povedal čosi také ako: „Uveril som nepravde, všetky nádeje sú zničované.“ Utiahol sa. Ostal tichý, politicky nezaradený až do smrti.

■ MNÍCHOVSKÉ STRATY

Hneď po smrti Hlinku prišiel Mnichov, ktorý poobkrajoval aj dovtedy dominujúce Česko aj provinčné Slovensko. Beneš zdupkal a Hácha so Surovým voľky-nevoľky museli akceptovať žilinské vyhlásenie autonómie ľudákov zjednotených s ostatnými slovenskými stranami (okrem „socdemákov“ a komunistov). Pomníčkovská Praha však využívala sváry medzi radikálnymi a umiernenými autonomistami. Hácha sriedavo vymenovával a odvolával vlády a ministrov Slovenskej krajiny a napokon zvolil pučistickú cestu. Generál Homola vyhlásil stanné právo na okyptenom Slovensku a pozatýkal slovenských autonomistov.

S týmto obdobím sa mi spája nasledovná príhoda. Veliteľom četníckej stanice v Ľubochni bol strážmajster Briestenský (po roku 1948 sa vyšvihol na krajského veliteľa Zboru národnej bezpečnosti v Žiline). Lenže 10. alebo 11. marca 1939 vo veľkej súde pribicykloval k našej bráne, kde som sa náhodne ponevial. Zašepkal mi čosi ako: „Povedz chytré otcovi, aby sa niekde stratil, lebo sa dostavia z Čiech povolani četníci a budú ho eskortovať do Brna.“ Nuž naozaj, otec sa kdesi podel. No Homolov puč sa vyparil a my sme pri rádiu sledovali činnosť Hlinkovej a akademickkej gardy, ktorá obsadzovala dôležitú budovu v Bratislave.

■ SCHŔDZKY NA SMREKOVICI

Už som spomenul, že otec bol vždy hlinkovec a Sidora vnímal ako logického nástupcu Hlinku. Voči Tisovi u nás panovala akási nedôverčivosť; naši ho považovali za vodcu umierneného čechoslovakistického krídla v ľudovej strane. Sidorovci po odvolaní Sidora z vlády sa schádzali na Smrekovici. Aj otec tam raz bol a zobral ma so sebou do malej obstaršej tatrovky. Priznávam, že si na nič významnejšie zo Smrekovice nepamätám, lebo ma posadili k čaju s dvomi šiškami kdesi do ústrania a vlastne som sa tam nudil. Viac si spomínam na to, že príkrou cestou na Smrekovicu musel otec niekoľko ráz auto odstaviť, lebo vzduchom chladený motor sa prehrieval. Keď sme sa vracali, otec o schôdzke

nič nehovoril, len utrúsil čosi ako: „On chce byť len vodcom.“

Okolnosti pozvania Tisa do Berlína na našej rodinnej stretávke neskôr vysvetľoval Peter Prídavok. Odvtedy úcta k Tisovi u nás výrazne narastala. Na ďalšie udalosti medzi 11. až 14. marcom si nespomínam. Viem len, že sme museli chodiť do školy a práve na 14. marca nám oznámili, že pani učiteľka Bumová nepríde a že ju zastúpi pán učiteľ Ján Okál, ktorý bol síce gombášsky rodák, ale na našej škole neučil. Bol to matičiar, básnik, satirik a osvetár. Po vojne emigroval do USA kde verne slúžil slovenským záujmom. Vtedy v škole miňalo sa celé dopoludnie a učiteľa nikde. Do jednej triedy v tzv. novej škole chodili žiaci od druhákov po piatakov a dlhá učiteľova neprítomnosť premenila miestnosť na chaotický priestor, kde si každý školák podľa svojej letory robil, čo chcel. Jeden strážil vonku, aby avizoval príchod učiteľa, ale aj strážcov, mnohých mojich spolužiakov omrzelo čakanie a vytratili sa domov. Ostalo nás v triede azda polovica, keď sa do triedy vrátil učiteľ Ján Okál a prenikavým hlasom zakričal: „Deti máme svoj samostatný Slovenský štát!“

Nie som si istý, či všetci sme vtedy dostatočne chápali túto novinu, Ale prepukli sme do radostného huriavku a bez ďalšieho otáľania sme sa aj s učiteľom vyrojili von a utekali sme k hlavnej hradskej. Tam sme v určitých intervaloch videli prichádzať a odchádzať malú nákladnú pragovku, ktorá pendlovala medzi Ružomberkom a Rojkovom rozvážajúc štátotvornu novinu. Na korbe auta stálo štvoro či päťo gardistov v čiernych unifor-

zvaných „poriadkárov“. Keďže v obci nebolo veľa „nepriateľov“, vyhládli si českého lekára židovského pôvodu Dr. Tausiga. Bol to uznávaný odborník, ale svojím naturelom bol – česky povedané – „bručoun“. Ktosi to oznámil otcovi ako starostovi, že voľaktori sa chcú pomstiť Tausigovi... Otec sa rýchlo pobral, kde to vrelo, rázne zakročil mávajúc palicu i upokojúcim príhovorom. Tausigovi sa neskryl ani vlas na hlave, aj keď mu ktosi potriasol malou kozou briadkou. No nijakú majetkovú ujmu neutrpel.

A nastupuje paradox, aký sa vo všetkých dejoch stáva. Aj keď horthyovské kráľovstvo medzi prvými uznalo slovenskú štátnosť, vzápätí využílo chaotický zánik česko-slovenskej brannej moci a bez vyhlásenia vojny začalo honvédmi obsadzovať severojužné časti východného Slovenska. Zákernému útoku sprvoti čelili len skupinky slovenských četníkov, colníkov a niektorí domáci obyvatelia, vrátane pytlíkov. Odchádzajúci českí vojaci do benzínových nádrží obrnenej vozby, umiestnenej v Medzilaborciach, pohádzali kocky cukru, ktorými sa všetky motory vo vojenských mechanizmoch zapiekli a stali sa modernými vrakmi...

■ DOBROVOĽNÍCKY PLUK

Po Slovensku sa zdvihla vlna vlasteneckého vzopätia. Pred našim domom sa zbehli vyslužení vojaci a žiadali starostu, aby zorganizoval oddiely dobrovoľníkov proti honvédskym útočníkom na východe. Po telefonátoch s posádkovým veliteľstvom v Ružomberku sa dohodlo, že zbrane sa vydajú len inštitučnej obrannej

Prezident Jozef TISO pri prehliadke čestnej stráže

mách s dvoma vejúcimi zástavami – jednou slovenskou a druhou autonómistickou. Mávali nimi a vyhlasovali vznik Slovenského štátu. Cestu lemovali hlúdky tešiacich sa a vyspevujúcich dedičanov všetkých vekových kategórií.

■ ČESI... DO PRAHY

O deň alebo o dva som vydrankal od otca sľub, že ma vezme do Ružomberka. Lenže musel v Ružomberku ostať, a tak ma odviezol dopoludnia na ružomerskú železničnú stanicu, aby som sa osobám sám vrátil na stanicu v Ľubochni. Lenže na ružomerskej stanici som sa dozvedel, že do večera boli odstavené osobné vlaky, lebo prednosť mali osobitné rýchliky, ktoré odvážali českých dôstojníkov, vojakov a četníkov z východného Slovenska do Protektorátu. Stanica bola vysvietená, ovešaná zástavami a čačino. V relatívne krátkych intervaloch smerom na Žilinu a Bohumín prechádzali rýchliky preplnené českou zbrojnou mocou. Vždy sa nakrátko zastavili na ružomerskej stanici. Mohol som si všimnúť ten kontrast smutných až nenávisťných pohľadov českých ozbrojencov a rozjarené tváre čakajúcich civilistov a železničiarov na peróne. Uvedomil som si novú skúsenosť, že radosť jedných často sprevedza hnev druhých.

■ VOJNA S HONVÉDMI

Druhý podobný zážitok sa prihodil u nás. Po vyhlásení nového štátu nastalo v obci akoby chvíľkové bezvládne. Malá skupinka „horľivcov“ vyhlásila, že ide „robiť poriadky“ – to jest rabovať. Okolo nich sa zhŕkol krdeľ divákov a z obďaleč nasledoval samo-

moci (Hlinkovej garde) a členmi môžu byť len dobrovoľníci, ktorí absolvovali vojenskú prezenčnú službu. Tak sa zrodil Prvý dobrovoľnícky Podtatranský pluk HG.

Otec s ďalšími ho organizoval po dohode s posádkovým veliteľstvom. Lenže nebolo nijakého zdravotníka. A vtedy prišiel Dr. Tausig za otcem a povedal asi toto: „Vy ste ma uchránili pred rebelantmi a ja ako protislužbu ponúkam stať sa zdravotníkom vášho pluku, navyše mám dôstojnícku hodnosť a vojenskú prax.“

Slovo dalo slovo a členom dobrovoľníckeho Podtatranského pluku HG sa stal český lekár židovského pôvodu Dr. Tausig. Dobrovoľníkov vyzbrojili v ružomerských kasárňach a vlakom odtransportovali na východ. Do bojov však nezasiahli. Nemeckí „beráteri“ rozhodli, že sa musí podpísať pokoj zbraní. Väčšina dobrovoľníkov sa ocitla v Spišskej Novej Vsi, kde ich po pár dňoch demobilizovali.

Takéto spomienkové stopy zanechalo vo mne ako desaťročným školákovi obdobie zrodu prvej slovenskej štátnosti a dúfam, že sa nájdú nasledovníci, ktorí rozšíria tieto detské spomienky na obdobie prvej slovenskej modernej štátnosti. Zaslúži si to, lebo na niekoľko desaťročí zdvihla slovenské sebadomie. V teraz prebiehajúcej kríze zase mľandrujeme a malátniame, ako to dokázalo aj nedávne referendum o ochrane normálnej rodiny. Musíme – všetci angažovaní vlastenci – obnoviť úzke prepojenie slovenskej štátnej a duchovnej (kresťanskej) identity, aby nás prípadný nukleárny požiar na rusko-ukrajinskom pomezí nenašiel nepripravených.

Dielo historika T. KLUBERTA zaplňa biele miesta našich dejín Schill – synonymum pre smrť povstalcov

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Slovenská verejnosť má možnosť zoznámiť sa s ojedinelým faktografickým dielom, ktoré vyplňa biele miesto v našich dejinách – doteraz totiž nebola publikovaná nijaká práca, monografia, ktorá by sa zaoberala bojovou činnosťou nemeckých jednotiek v období Slovenského národného povstania! Dr. Tomáš KLUBERT poskytol SNN osobitný rozhovor o jednotke Schill, ktorá bola pre povstaleckých vojakov a partizánov len iným názvom pre smrť.

• **Napísali ste knihu, ktorá je ojedinelým príspevkom k dejinám povstania práve tak ako aj k dejinám druhej svetovej vojny na území Slovenska. Jej názov: Smrť sa volala Schill. Kto to vlastne bojoval proti povstalcovi a vyslúžil si takéto prívratovanie?**

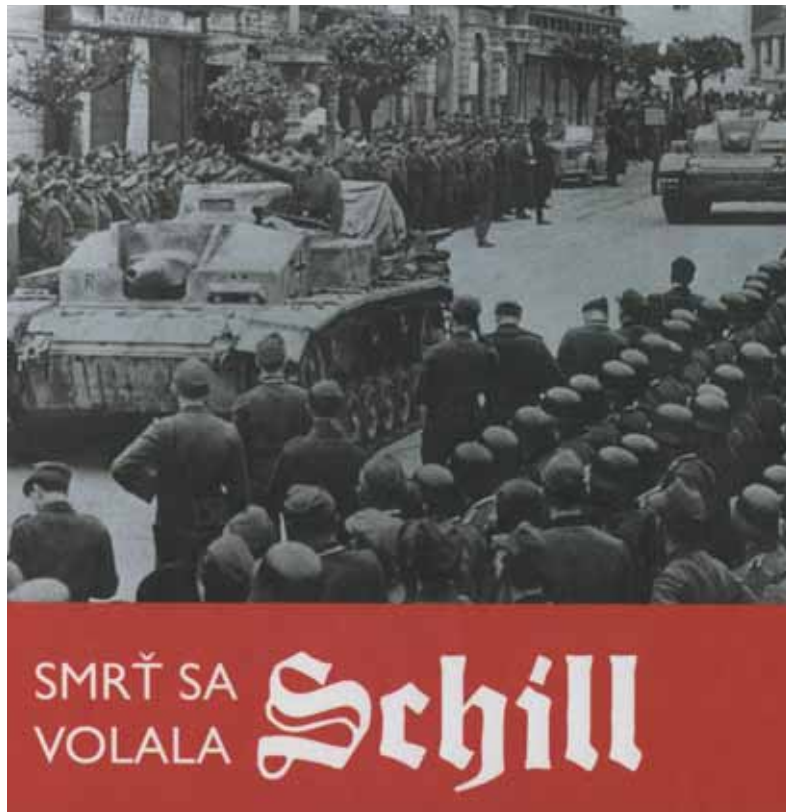
O skutočne elitných jednotkách nemožno hovoriť, keďže bojová skupina Schill nebola zložená z frontových formácií, ale zo školských, z doplnovacích a výcvikových útvarov Waffen-SS v Protektoráte Čechy a Morava. Spresnil by som ešte, že počas ťaženia na Slovensku bola doplnená jednotkami pravidelnej nemeckej armády (Wehrmacht). Ani tie však nepatrili k elite. Skutočnú špičku predstavovali len velitelské kádre bojovej skupiny Schill. Nachádzali sa medzi nimi veteráni z elitných tankových divízií 1. SS-Panzer-Division Leibstandarte SS Adolf Hitler a 5. SS-Panzer-Division Wiking. Úspechy bojovej skupiny Schill v boji proti povstalcovi boli založené práve na ich skúsenostiach a profesionalite.

• **Kniha veľmi podrobne, faktograficky zaznamenáva pomer sil a silu jednotiek, proti ktorým povstalci vyše dvoch mesiacov bránili značné územie. Ukazuje, aká bola z vojenskej stránky situácia na nemeckej strane...**

Ozbrojený odpor povstaleckých ozbrojených síl trval presne šesťdesiat dní – od 29. augusta do 27. októbra 1944. O výraznej prevaha okupačných vojsk však nemožno hovoriť. V živé sile mali prevahu stále povstalci. Z materiálnej stránky to bolo horšie. Už na začiatku povstania došlo k strate veľkých skladov zbraní a ďalšieho vojenského materiálu trebárs v Žiline, Kvetnici, Ružomberku a Topoľčanoch, nehovoriac o zlyhaní povstaleckých veliteľov Východoslovenskej armády a väčšiny posádok na západnom Slovensku. Hlavnú masu povstaleckých bojovníkov preto tvorili záložníci, ktorí absolvovali vojenskú službu pred desiatimi alebo dokonca pätnástimi rokmi a nemali poznatky o najnovšom spôsobe boja a moderných zbraniach. Ich morálka bola tiež značne nízka. Priemerného tridsať- až štyridsaťročného muža vtedy tak ako dnes netrápili ideály boja za slobodu a demokraciu, ale to, ako uživi svoju rodinu. Skutočnú elitu predstavovalo len zopár povstaleckých jednotiek. Za všetky spomeniem aspoň rotu leteckého dorastu, ružomberkých delostrelcov a martinských tankistov. Potom tu ešte boli jednotky 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády a 1. čs. stíhacieho leteckého pluku, ktoré prišli na povstalecké územie zo ZSSR. Mali dobrú výzbroj a vysokú morálku, ale vojenskú porážku povstania odvrátiť nemohli.

• **Napriek všetkým rozdielom a dnešným problémom s archívnymi zdrojmi práca zreálnuje na konkrétnych údajoch niekedy ešte udržiavaný mýtus, že na Slovensku povstalci viazali sily šiestich elitných divízií SS...**

Kvalita a zloženie okupačných vojsk boli takisto veľmi rozdielne. Proti povstalcovi však nebojovali nijaké skutočne elitné jednotky. Tie boli nasadené na iných, dôležitejších frontoch. Pre nemecké vrchné velenie bolo vypuknutie SNP skôr nepríjemnou ako nebezpečnou

záležitosťou. Na jeho potlačenie mohli včleniť len také sily, aké malo práve k dispozícii. Nemalo by sa však zabúdať na to, že okupácia Slovenska bola riadená z dvoch centier. Zatiaľ čo západná časť patrila do kompetencie nemeckého veliteľa na Slovensku so sídlom v Bratislave, územie na východ od čiar Štrba – Dobšiná tvorilo súčasť operačného pásma skupiny armád Severná Ukrajina (23. septembra 1944 bola premenovaná na skupinu armád A), ktorá mala štáb v Krakove. Nemeckému veliteľovi na Slovensku podliehali jednotky zložené z príslušníkov doplnovacích, výcvikových, školských a zaštvorcových útvarov, dve novosformované divízie zostavené zo zvyškov rozbitých frontových zväzkov, ako aj jednotky 14. divízie SS a 1. východomoslimského pluku SS, ktoré boli vytvorené zo sovietskych prebehlikov. Do generálnej ofenzívy proti povstaleckej armáde zasiahla aj smutne preslávená trestanecká jednotka, zvláštny pluk SS Dirlewanger. Bojová hodnota týchto útvarov bola s výnimkou skupiny Schill značne obmedzená.

• **Množstvo literatúry o SNP sa zaoberá najrozličnejšími otázkami a súvislosťami udalostí konca roka 1944. Prečo voľba analyzovať bojovú činnosť konkrétnej jednotky padla pri výbere práve na skupinu Schill?**

Seriózne práce o SNP uznávajú, že spomedzi nemeckých okupačných vojsk na Slovensku to bola práve bojová skupina Schill, ktorá spôsobila povstalcovi najťažšie straty. Detaily jej nasadenia sa však neskúmalí.

• **Úplnou výnimkou v našej, ale zrejme aj v európskej faktografickej literatúre o protifašistickom odboji je dielo Wolfganga Venohra – príslušníka práve onej skupiny Schill...**

Wolfgang Venohr mal v čase SNP len deväť rokov. Jeho dospievajúce preto bolo silno ovplyvnené nacistickou ideológiou, ktorá sa snažila vychovávať mladých ľudí na „svoj obraz“. V roku 1941 dobrovoľne vstúpil do Leibstandarte SS Adolf Hitler a ako príslušník bojovej skupiny Schill sa zúčastnil na potlačení SNP. Po druhej svetovej vojne vystudoval históriu a germanistiku a stal sa novinárom. Zameriaval sa najmä na výskum pruských dejín. Jeho politické postoje môžeme označiť ako konzervatívne, ale s nacistickou minulosťou sa rozlúčil. Dokazuje to jeho pozitívny postoj k SNP a vlastencom, ktorí sa 20. júla 1944 neúspešne pokúsili zvrhnúť hitlerovskú diktatúru.

• **Aký je dnes pohľad historika, autora ojedinelej práce o bojovej skupine Schill na knihu Dr. W. Venohra?**

W. Venohr nenapísal o slovenskom povstaní jednu knihu, ale tri. Presnejšie išlo o tri vydania knihy, ktorá mala nemeckému čitateľovi priblížiť SNP. Už samotné názvy týchto publikácií – Aufstand für die Tschechoslowakei (1969), Aufstand in der Tatra (1979) a Aufstand der Slowaken (1992) – ukazujú, ako sa vyvíjali autorove názory na povstanie. Od boja za obnovu Česko-Slovenska, ako to prezentovala česko-slovenská marxistická historiografia, po zápas Slovákov za slobodu, demokraciu a národné sebaurčenie. Jeho kniha je pre nemeckého čitateľa dodnes cenným prameňom, najmä čo sa týka základnej faktografie. Po roku 1989 však vyšlo na Slovensku viacero hodnotných publikácií a štúdií, ktoré výrazne posunuli naše poznatky najmä v problematike občianskeho odboja, príprav povstania a partizánskeho hnutia. Za všetkých autorov spomeniem aspoň zosnulého Jozefa Jablonického, ktorý ako odborník na SNP zostáva dodnes neprekonaný.

• **Na železničnej stanici v Martine je pamätná tabuľa pripomínajúca prvý hrdinský protifašistický akt, ten sa zároveň spája s predstavou, že bol priamym popudom, signálom na vypuknutie povstania – prečo o tom nehovoríte vo svojej knihe?**

Moja kniha o masakri tzv. nemeckej vojenskej misie v Turčianskom Svätom Martine nehovorí, keďže táto udalosť nebola priamo spojená s pôsobením bojovej skupiny Schill. Musím však na tomto mieste zdôrazniť, že 27. augusta 1944 neboli v martinských kasárňach zastrelení nijakí príslušníci vojenskej misie z Rumunska. To je výmysel marxistickej propagandy! V skutočnosti išlo o dvadsaťštyričlennú skupinu nemeckých vojakov (zväčša príslušníkov 357. pešej divízie) a civilných osôb, vrátane dvoch žien a dvoch detí, ktorá cestovala v medzinárodnom rýchlíku z Maďarska do Nemecka. Niekoľkí boli pri streľbe v martinských kasárňach len zranení a popravili ich až po prevoze do partizánskeho tábora v Sklabíni. Poprava nacistického generála a jeho suity sa na rozdiel od masakra náhodných cestujúcich mohla prezentovať ako prejav „revolučnej spravodlivosti“. Tragické udalosti v Turčianskom Svätom Martine však nemali na predčasné vypuknutie povstania a nemeckú intervenciu nijaký vplyv. Rozhodnutie vyslať okupačné vojská na Slovensko spôsobili narastajúce aktivity partizánov a neschopnosť slovenskej vlády im zabrániť. Povestnou poslednou kvapkou sa stalo 27. augusta 1944 obsadenie Ružomberka partizánmi, ku ktorým sa pridali vojaci miestnej posádky. Ružomberok totiž ležal na strategickú Košicko-bohumínskej železnici a nachádzala sa tu i továrne na výrobu komponentov delostreleckých lafiet.

ANALÝZA

Vyznieva to síce nelogicky, ale realita potvrdzuje, že najjednoduchšie sa do života presadzujú absurdnosti. Kým Goebbelsova téza, že stokrát opakovaná lož sa stáva pravdou, dodnes dobre funguje, manipulátori s verejnou mienkou už dávno vymysleli nové technológie manipulácie. A fungujú presne tak ako zločinci – vždy sú o krok pred kriminalistami.

Stokrát opakované klamstvo

Eva ZELENAYOVÁ

Skvelý dôkaz o fungovaní tejto metódy, ktorá sa odborné nazýva Overtonove okno, poskytlo referendum o rodine. Kto by už uveril takej veci, že muž sa rovná žene? To síce nebola referendová otázka, ale bytostne sa referenda dotýkala. Veď neplatnosť referenda vítali s ohlušujúcim revom všetci tí, ktorí vyznávajú ideológiu rodovej rovnosti. A tá neznamená rovnosť šanci pre ženy a mužov, ale rovnosť rodov. Hoci treba povedať aj to, že začínala ako rovnosť šanci. A voči tomu predsa nikto nič nemá...

AKČNOSŤ INAKOSTI

Keď sa opýtate ľudí, čo vedú o Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v SR (ďalej len celoštátna stratégia), vyvalia oči. Pritom jej návrh vláda už schválila a bude sa implementovať do právneho poriadku SR. Bojovali proti nej iba mimovládne organizácie, ktoré si všimli prienik rodovej ideológie do jej obsahu. Málokto vôbec vie, že pri Ministerstve práce sociálnych vecí a rodiny SR jestvuje Výbor pre rodovú rovnosť. A bez povšimnutia mainstreamu už druhé obdobie pracujú tímy ľudí na Národnej stratégii rodovej rovnosti. Na obdobie rokov 2010 – 2013 bol vypracovaný prvý akčný plán pre ženy a koncepcia rovnosti príležitostí žien a mužov. Na roky 2014 – 2019 je pripravený Akčný plán rodovej rovnosti. Teda od koncepcie rovnosti príležitostí pre ženy a mužov prešiel projekt do koncepcie rodovej rovnosti. Treba pripomenúť, že autori projektu, na čele ktorého je známa feministka Olga Pietruchovej, v úvode návrhu Akčného plánu o strategických dokumentoch z obdobia rokov 2009 – 2013 konštatujú, že „pomohli uviesť do života spoločnosti zmeny, ktoré bude plán ďalej legislatívne, inštitucionálne a finančne zabezpečovať“.

ŠLABIKÁR SEXU

Niektoré výsledky projektu pod názvom Inštitút rodovej rovnosti sú už známe. Prejavili sa napríklad v rodovo korektnom spracovaní Hupsovoho šlabikára alebo v dotazníkoch na vysokú školu, kde už v kolónke otec, matka figuruje rodič č. 1 a rodič č. 2. Niektorí rodičia sa zasa sťažujú na aktivistov, ktorí chodia do škôl prednášať deťom sexuálnu výchovu, o ktorej si myslia, že ide skôr o sexuálne praktiky. Finančne je projekt zabezpečený z rozpočtu EÚ i zo štátneho rozpočtu náklady naň predstavujú takmer štyri milióny eur. Projekt, ktorý znamená prevrat v ponímaní ľudských práv, založený na novej, rodovej ideológii, nie je propagovaný médiami. Nie je to čudné? Prakticky až referendum o rodine pootvorilo dvere do trinástej komnaty s projektom rodovej rovnosti, dosiaľ veľmi dobre strážených štátnym aparátom. I médiami. Prečo? V koho záujme sa to koná? Aký cieľ sa sleduje Celoštátnou stratégiou rodovej rovnosti? A prečo sa o nej verejne nediskutuje?

Manipulátori s verejnou mienkou vedú, prečo to robia. Vedú aj to, kto je za projektom, ktorý už zachvátil celú Európu. Vedú aj, za čo to robia. Samozrejme, že sa bránia, no tým najprimitívnejším spôsobom. Obviňujú kritikov z konšpiračných teórií a vysmieávajú sa im zo šírenia hlúposti. Lenže ideológia rodovej rovnosti skutočne vyzerá ako hlúposť, takže kto by jej už venoval pozornosť. Iba hlupáci! Alebo naopak? Hfistka dobre informovaných ľudí, ktorí však nemajú šancu

preraziť bariéry nových manipulátorských technológií.

KOTIAN, HRÍB, HAVRAN...

Akčný plán rodovej rovnosti ráta so zapracovaním rodovej ideológie do legislatívy SR. Až dosiaľ bol gestom celoštátnej stratégie rezort diplomacie, po referende sa ním stáva rezort spravodlivosti. Náhoda? A je náhoda aj stav vo verejnoprávnej televízii a rozhlase? Dlhoročným dramaturgom každodennej rozhlasovej diskusnej relácie Z prvej ruky bol Róbert Kotian. Niekdajší komentátor Sme, šéfredaktor týždenníka Domino fórum, kandidát za poslanca Národnej rady na kandidátke Slobodného fóra. Bez politických ambícií, ale s politikmi pod kožou bol aj donedávna moderátor diskusnej relácie Pod lampou Štefan Hríb. S cieľom presadiť svoje názory sa na televíznom kanáli jednotky objavuje ďalší politicky vyhranený moderátor a šéfredaktor webového portálu Je to tak Michal Havran. Všetkých charakterizujú ich skutky. Hríb si nerobil starosti, že sa svojimi výrokmi niekoho dotkne. Za surové slová na adresu básnika Milana Rúfusa v deň jeho pohrebu sa musel rozhlas poslucháčom ospravedlniť. Kotian to bagatelizoval slovami: „Empatia voči ľuďom s inými názormi nie je Hríbovou silnou stránkou.“ Oproti Havranovi však ide o učňa. Ten sa vo svojich článkoch vyjadruje slovníkom „celebrit“ z Farmy. Dlhoročné pôsobenie Kotiana a Hríba vo verejnoprávnom médiu na pozíciách, ktoré udávajú smer verejnej mienky, nebolo náhodné. Spomenutí novinári sú charakteristickí svojou aroganciou, ústretovosťou len ku skupine ľudí s rovnakými názormi a sú oddanými stúpenkami americkej demokracie. A to je práve to, čo potrebuje moderná ľudsko-právna agenda.

DÚHOVÉ KROKY

V roku 2010 sa v Bratislave konal prvý Duhový pochod. Až dovtedy sa väčšina Slovákov výstrednosti homosexuálov netýkali. Považovali to viac-menej za americkú exotiku. V roku 2011 podporilo pochod LGBT komunity dvadsať veľvyslanectiev. A čosi, čo sa predtým javilo ako okrajový folklór života na Západe, stalo sa realitou aj hlavného mesta Slovenska. Homo lobby však ide ďalej a požaduje uzákonenie registrovaného partnerstva, právo adoptovať deti a obhajovať svoju sexuálnu orientáciu v školách a materských školách. Usilujú sa presvedčiť majoritu obyvateľstva, že sú to ich prirodzené práva. No nie je to tak.

Klamstvá o prirodzenom behu vecí poprel americký sociológ Joseph Overton, ktorý opísal technológiu zmien spoločenských postojov k otázkam kedykoľvek pre spoločnosť veľmi zásadným. Dostala meno Overtonove okno. A funguje absolútne spoľahlivo. Napokon, prijatie ideológie rodovej rovnosti do ľudsko-právnej stratégie je roho dôkazom. Podľa metódy Overtonovho okna aj myšlienky pre spoločnosť absolútne cudzie sú napokon vynesené zo smetiska verejného opovrhnutia, oparšia sa a nakoniec aj legislatívne zakotvia. Kto teda považuje rodovú ideológiu za scestnú myšlienku, absolútne neprírodnú a spoľehal sa na ústavnú zakotvenú definíciu manželstva medzi mužom a ženou, mávol rukou nad referendom. A práve účasť na referende dokázala, ako je slovenská spoločnosť nepripravená odolávať novým manipulačným technológiám. I skutočnosti, komu slúžia verejnoprávne médiá. No zodpovednosť je na vláde...

Výstavba garáží na Bratislavskom hrade vzbudzuje diskusiu, ale aj vášne

Ochrana pamiatok, alebo bič na vládu?

Alexander GOCZ – Foto: autor

Niekdajší predseda Národnej rady Slovenskej republiky zanechal svojmu nástupcovi Petrovi Pellegrinimu vo výstavbe podzemných garáží na južnej terase Bratislavského hradu doslova čierneho Petra. Aj keď rekonštrukcia hradu prebieha od roku 2008, až teraz sa pri výkopových prácach našli jedinečné pamiatky z čias keltského a rímskeho osídlenia. Odborná, ale aj laická verejnosť začali biť na poplach, že stavba za desať miliónov eur zničí tieto archeologické nálezy. Olej do ohnivých debát priľal aj fakt, že stavbu realizuje Váhostav Juraja Širokého. Aktivisti bojujúci proti výstavbe petíciou s vyše šesťdesiatimi podpismi zorganizovali živú reťaz, ktorá bránila prístupu na stavbu. Na druhej strane sa Peter Pellegrini v mene vlády usiluje situáciu upokojiť a deklaruje, že problém sa bude riešiť za účasti odborníkov. Celá kauza teda miestami prechádza z historických pozícií na pozície politické. Redakcia oslovila historika a autora kníh literatúry faktu Milana AUGUSTINA, aký je jeho názor na celý spor.

• Ako spisovateľ okrem iných diel aj literatúry faktu, historik a kunsthistorik s dlhoročnou praxou – dali sa takéto nálezy na Hradnom vrchu očakávať?

Samozrejme že áno. Veď Hradný vrch ako prírodný geologický útvar, týčiaci sa nad tokom Dunaja, navyše v mieste pradávneho brodu, kde sa následne rozprestierala dunajská vnútrozemská delta, bol isto osídlený od najstarších čias. Vyvrcholilo to v laténskej dobe, teda v ére Keltovej a ich bohatých a mocných náčelníkov, ktorí dali odlievať svoje vlastné mince, intenzívne obchodovali, ale aj krížili svoje meče s Rimanmi. V mieste dunajského brodu stával takmer pod skalným úpäťm objekt Vodnej veže a Hradný vrch týčiaci sa nad touto krajinou dodaléka hlásal silu a moc tak Keltovej, ako aj neskôr Rimanov. Veď kto z dnešných Bratislavčanov vie, že vo vnútrozemskej dunajskej delte, ktorá sa rozprestierala od toku Dunaja smerom do oblasti dnešnej

Petržalky, ale i príbrežnej časti dnešného mesta, tam kde dnes stojí Primaciálny palác, stála rímska obranná veža, čo znamená, že tento priestor bol strategickým miestom a chránil okolie a prístup na Hradný vrch. Výskum tohto zaniknutého ostrova sa uskutočnil v osemdesiatych rokoch 19. storočia a nálezy sú uložené v Archeologickom múzeu v Budapešti. Z nich treba spomenúť najmä nádherné rímske brnenie. Musíme konštatovať, že vzácne nálezy sú isto len zlomkom toho, čo kedysi vlastnili obyvatelia a vládcovia žijúci na Bratislavskom Hradnom vrchu.

• Bratislavský hrad, Devín, Bojná... O niektorých archeologických lokalitách sa hovorí viac, o iných, možno aj zaujímavejších, menej. Čím to je a prečo?

Nová uponáhľaná a ekonomicky zaťažaná doba nepraje archeológii a archeológom, ako aj samotným pamiatkam. Poniakto

„stavbári“ od investorov po dodávateľov sa usilujú väčšinu nálezov skryť a zatajiť a sú aj takí archeológovia a pamiatkari, ktorí na výskumoch profitujú a často sa aj snažia pod uhlom svojich zámerov a predstáv prekaziť a bojkotovať dobré stavebné projekty. Všade sú výnimky a všade sú dobrí aj menej dobrí ľudia. A debaty a úvahy o pamiatkach v archeologických lokalitách? Všetko a vždy je postavené na ľuďoch. Každé mesto by sa malo prezentovať svojou históriou, svojimi pamiatkami a ich udrzovaním. No je to skôr nedostatok nášho historického povedomia, z ktorého sa odvodzuje aj náš vzťah k histórii a artefaktom spojeným s našou dávnou minulosťou.

Archeológia je takmer ako baníctvo, teda ide o montážne technológie. Ak sa chcete dostať na najstaršiu sterilnú vrstvu, na ktorej sa postupom času vrstvil jednotlivé kultúrne vrstvy, musíte postupne skúmať a odstraňovať vrstvy. Konkrétne, od najmladších vrstiev sa postupne „prekopat“ až

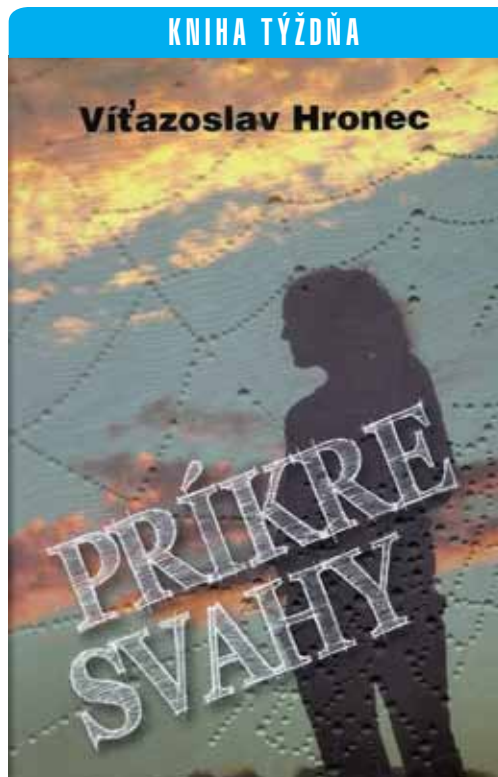
Archeologický výskum na južnej terase Bratislavského hradu

k tým najstarším. Sklíbiť výskum či fažbu s akýmisi romantickými predstavami sa jednoducho nedá. Dnes je za hradom hlboká jama, v ktorej následne vyrastie komplex kultúrnych zariadení, ale aj tak odsudzovaných garáží. Vytvorí sa z pôvodných kameňov rekonštrukcia zvyškov historickej architektúry a vystavia sa objavené nálezy. Bude tam hudobná sieň, ale aj spomínané garáže! To všetko sa nestavia pre dnešok, ale pre budúcnosť, keď bude viacej áut a viacej návštevníkov nielen Bratislavy, ale aj hradného komplexu. To všetko bude na povrchu prekryté rekonštrukciou parku, aký bol na hrade v dobe princa Alberta. Ozaj, viete o tom, že zbierky slávnej viedenskej umeleckej galérie Albertiny boli pôvodne vystavené na

Bratislavskom hrade? Aby nás nepokladali za privesok Viedne či Európy, treba sa vrátiť k našej histórii, ktorá bola súčasťou histórie Európy a sveta, a obnoviť, čo sa dá v súčasných možnostiach, a to najmä pre tých, ktorí prídu po nás. Časy, keď sa po výskume lokalita zaspala a urobila sa na povrchu náznaková rekonštrukcia, sú za nami. Pohrobkovia nedávnej minulosti, vytlákači politického kapitálu a názorovo bezprízorné skupiny toto využívajú podliehajúc falošnej predstave, že komentujú súčasné dejiny, vytvárajú tlak na vládu garnitúru a sami seba pasujú za arbitrov histórie. Som však zvedavý, ako by reagovali, keby nejaký stratég z NATO sa rozhodol na tomto od praveku strategickom mieste „dočasne“ postaviť radarovú stanicu?

Básnik každodenných zázračností

Vítázoslav Hronec: Príkry svahy, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2014

Predstava, že slovenská literatúra sa odohráva iba na teritóriu medzi Dunajom a Latoricou, je silne zjednodušená. Do pokladnice našej slovesnosti úspešne prispievajú aj naši krajanovia, roztrúsení prakticky po celom svete. Medzi nich patrí aj básnik Vítázoslav HRONEC, jeden z kľúčových literátov – Slovákov žijúcich v Srbsku.

Vítázoslav Hronec sa narodil pred vyše sedemdesiatimi rokmi v obci Pivnica v Srbsku. Po vyštudovaní lekárskej fakulty pôsobil v Báčskom Petrovci, naposledy aj ako šéfredaktor v Slovenskom vydavateľskom centre. Vydal päť zbierok básní, zbierky poviedok a román Plný ponor. Venuje sa aj literárnej kritike a esejistike a zostavovaniu antológií, pričom jeho Antológia slovenskej vojvodinskej poézie patrí medzi kľúčové diela mapujúce poéziu našich krajanov za hranicami Slovenska.

Básnická zbierka Príkry svahy je citlivou, zdanlivo civilnou výpoveďou o vnímaní každodennej reality, ktorú si autor kladie do priestoru medzi spomienkou a jej interpretáciou z pohľadu času. Hronec nechce ohrovať poetickými kúzľami, širokými romantickými gestami, prípadne dnes takým moderným cynizmom a prvoplánovou provokáciou. Je básnikom každodennosti, ktorá však v súčasnosti s ľudskou pamäťou dokáže z bežného zážitku v náhlom záblesku stvoriť magický obraz presahujúci človeka žijúceho tu a teraz. Historické reálie, osoby a miesta sa náhle prepletú do silnej výpovede s uveriteľným filozofickým pátosom. Poeticky je autor azda najbližšie k poetike jedného z kniežat slovenskej poézie Jánovi Stachovi. Čitateľ si prečíta báseň a ostane v ňom zvláštny pocit, pri ktorom bežné situácie nadobúdajú nový, mystický význam. Napríklad ako v básni Medzi riadkami: Je čoraz viac ľudí, / Ktorí ťa presviedčajú, / Že čítajú biele miesta, / Prázdne strany, / Veronikinu šatku, / Ešte nepoužitú.

(mab)

NEKROLÓG

V úctyhodnom veku deväťdesiatich deviatich rokov zomrel 14. februára profesor Rudolf Ďuriš. Pracovisko Domu Matice slovenskej v Nitre jeho odchodom prišlo o vzácneho a vzdelaného človeka, ktorý s riaditeľkou Máriou Mihálikovou, ale aj s jeho pracovníkmi udržiaval stále pravidelnú písomnú korešpondenciu. Listy písané na starom písacom stroji vždy voňali priateľským povzbudivým slovom, úprimným záujmom o dianie v Matici slovenskej a zvedavosťou, ktorá pramenila z neustálej túžby po informovanosti.

Rozlúčka s prof. Rudolfom Ďurišom

Svoju lásku k literatúre, k faktom a zachovaniu historickej pamäti profesor Ďuriš pretavil do písania literatúry faktu. Zastával názor, že pred polstoročím sa časť našich dejín, zaoberajúca sa históriou slovenských legionárov, vyhodila z dejín na smetisko. Práve preto sa popri kronikárstve starého mlynárskeho remesla do posledných chvíľ svojho života venoval téme československého legionárstva. Vlastnú spisbu doplnil vzácnymi autentickými spomienkami svojho svokra Viliama Šimka z Nitry, ktorý ako uhorský vojak precestoval polovicu sveta. Rudolfa Ďuriša, významného pedagóga, dlhoročného člena Matice slovenskej, odprevadil na jeho poslednej ceste 18. februára 2015 diecézny biskup Mons. Viliam Judák. Smútočný obrad bol plný osobných vyznaní, ktoré pán biskup vyslovil svojmu priateľovi, svojmu profesorovi. Obrad spolucelebroval dôstojný pán Milan Polák. K smútočnému sprievodu sa na mestskom cintoríne v Nitre za Dom MS v Nitre pripojila riaditeľka M. Miháliková.

Čeť jeho pamiatke!
Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

HUMORESKA

Našinec si uvedomuje, že sa učí po celý život. Najmä keď chytí do ruky tlač – populárne nazývanú bulvár. Aj minule. Čítam článok z odovzdávania Oscarov a redaktor ma informuje, že istá hviezdička prišla na slávnostný večer „naostro“. Keby som bol nováčik v bulvárnej slovenčine, tak by som si ako duša naivná pomyslel, že dotyčná dievčina prišla na akciu „ostro nabrúsená“, teda nasrdená. Omyl! Mladá dáma prišla na galavečer bez spodnej bielizne, čo len dokazuje neradosnú sociálnu situáciu mladých herečiek v USA. U mužov sa chodenie naost-

ro voľajako neeviduje, jedine u Škótovej odedých v klasickom škótskom kilte, teda sukni.

Ďalší pekný bulvárny termín, nad ktorým by aj bačka Bernolák zajasal, je sexica. Nestor slovenskej filológie,

odedza, teda šaty, ktoré máte oblečené. Angličtina svetu, a bulváru zvlášť, vládne, takže Jano na seba ráno nenatiahne gate, košeľu, halenu a krpce, ale outfit. Mimo chodom, irečítá veta: „La'la ho, pap'luha, ogr-

znamená viac či menej bujarú zábavu spojenú s konzumáciou alkoholu, ten druhý označuje dámu, ktorá, aby na seba upozornila, vyzdvihuje svoje prednosti, konkrétne od pása hore (a nie je to hlava).

Vypršená sexica išla v prímouť na žúrku do showroomu, a keďže išla naostro, porušila dress code a teraz je spoločensky out. Povedané po slovensky – Vyzývavá mladá dáma s prehnaným výstrihom v hriechne predražených šatách sa vybrala na večierok, pričom si z pracovných dôvodov nevzala spodnú bielizeň. Prítomných hostí to znechutilo, a keďže sa medzi nimi nenašiel nijaký potenciálny sponzor mladých dám, vykážali ju z večierka. V tejto súvislosti mi prišlo na um, čo to vlastne naši veľikáni Štúr, Hurban a Hodža v roku 1843 na fare v Hlbokom vlastne uzákoni.

Marek DANKO

Prvá lekcia slovenčiny spoločne s našim bulvárom

nebohý profesor Stanislav by určite odvodil toto slovo zo základu samica. Mužský tvar pre podobného tvora však bulvár nemá. Používa sa označenie sex symbol, ale uznajte, že k sexici to má ďaleko. Taký sexoš by znel určite lepšie. Ďalším milým slovným patvarom je outfit. To je v reči štúrovskej slovenčiny

cal mi krpce,“ znie anglicky: „Oh shit, look at the fucker, he puked all over my folk costume shoes...“ Preklad je síce o poznanie vulgárnejší, ale čo by sme jazyku, ktorý vládne celému šoubiznisu, neodpusťili. Pekne znejú aj slovenské novotvary typu žúrka, prípadne vypršala sa. Ten prvý výraz

Kto sa dostal na vyššiu úroveň našej nielen bulvárnej tlače, tak určite zaregistroval slovo ako showroom. „Šourúm“ je skrátka predajňa, kde si môžete pozrieť auto či kuchynskú linku, ale slovo obchod či predvážacia hala by neznelo zďaleka tak svetovo. Aby sme to teda zhrnuli.

Stále nie sú objasnené posledné dni ich tragických životných osudov

Popravení slovenskí generáli

Jaroslav KOZELKA – Foto: archív SNN

Armáda prvej Slovenskej republiky v rokoch 1939 až 1945 mala iba siedmich generálov – Ferdinanda Čatloša, Rudolfa Viesta, Antona Pulanicha, Alexandra Čunderlíka, Jozefa Turanca, Augustína Malára a Štefana Jurecha. Okrem Rudolfa Viesta, pôvodne čs. generála, boli ostatní povýšení do generálskych hodností až v Slovenskej armáde. Zaujímavým fenoménom bolo, že viacerí zo slovenských generálov sa postupne zapojili do odboja proti nacizmu a domácejmu režimu.

Osudy Slovákov v generálskych hodnostiach počas druhej svetovej vojny boli dramatické, no u štyroch z nich – R. Viesta, J. Goliana, Š. Jurecha a A. Malára – dospeli k rovnakému tragickému koncu, keď boli zavraždení v nemeckom koncentračnom tábore Flossenbürg.

Generál Rudolf Viest už po niekoľkomesačnej službe v slovenskej armáde v lete v roku 1939 emigroval a zapojil sa do zahraničného odboja. Neskôr, v roku 1942, sa na východnom fronte zapojil do odboja aj generál Štefan Jurech. Minister národnej obrany generál Ferdinand Čatloš a úspešný frontový veliteľ generál Augustín Malár po tom, ako situácia na frontoch druhej svetovej vojny smerovala k porážke Nemecka, začali v roku 1944 pripravovať svoju verziu prechodu slovenskej armády na stranu Spojencov za pomoci vojenského prevratu. Ďalší, vekovo starší generáli Anton Pulanich a Alexander Čunderlík neboli pre svoj postoj do odboja zapojení a poslednému generálovi Jozefovi Turancovi nedôverovalo nielen odbojové hnutie, ale ani minister Národnej obrany F. Čatloš. Osobitné miesto v tomto výpočte patrí plk. gšt. Jánovi Golianovi, ktorý síce nebol generálom slovenskej armády, ale po začiatku Slovenského národného povstania bol ako veliteľ 1. čs. armády na Slovensku povýšený do hodnosti čs. brigádneho generála.

■ VIESTOV POSTUP

Divizny generál Rudolf Viest sa v auguste 1939 nevrátil na Slovensko z rokovania v Budapešti, emigroval do Južoslávie a následne do Francúzska, kde sa prihlásil do česko-slovenského odboja. Stal sa veliteľom 1. čs. divízie. Po porážke Francúzska odišiel do Veľkej Británie, kde vykonával funkciu štátneho tajomníka čs. dočasnej vlády, neskôr člena Štátnej rady a zástupcu ministra Národnej obrany. V auguste 1944 bol členom vládnej delegácie na rokovaniach so ZSSR. Po vypuknutí SNP prezident Dr. Eduard Beneš zmenil jeho úlohu a 19. septembra 1944 vymenoval R. Viesta za veliteľa 1. čs. armády na Slovensku. Na Slovensko sa Viestovi podarilo odletieť až v noci zo 6. na 7. októbra 1944 a následne prevziať velenie nad povstaleckou armádou. Armádu prevzal vo veľmi komplikovanej situácii, keď povstalecká armáda pod tlakom nemeckých jednotiek ustupovala na všetkých úsekoch a bola v silnej defenzíve.

■ ODPOR K NACIZMU

Brigádny generál Ján Golian neprešiel takou priamočiarou cestou do odboja ako gen. R. Viest. Štábného dôstojníka Goliana priviedol k aktívnemu zapojeniu sa do odboja narastajúci odpor k nemeckému nacizmu. Keďže zastával post náčelníka štábu veliteľstva Pozemného vojska, poverili ho prípravami na povstanie v armáde. Jeho odbojová činnosť vyvrcholila po vypuknutí SNP 29. augusta 1944, keď sa stal prvým veliteľom 1. čs. armády na Slovensku a SNR ho povýšila do hodnosti čs. brigádneho generála. J. Golian na poste veliteľa povstaleckej armády zotrval až do príchodu gen. R. Viesta na povstalecké územie v októbri 1944.

Generál II. triedy Štefan Jurech po vzniku samostatného Slovenského štátu vykonával vysoké veliteľské a štábné funkcie, ale pre nehodu s ministrom F. Čatlošom bol určený pre vojenskú diplomaciu. Pre nedostatok skúsených a schopných veliteľov povolali Š. Jurecha späť na

Slovensko a ustanovili za veliteľa Vzdušných zbraní. V roku 1942 ho odvelili na východný front ako veliteľa Rýchlej divízie. S členmi svojho štábu a ďalšími dôstojníkmi tu pripravovali prechod celej divízie na stranu Červenej armády, ktorý sa však nepodarilo uskutočniť. Po návrate na Slovensko bol Š. Jurech pre tieto aktivity väznený. Aj keď ho neskôr z väzenia prepustili, neustále ho sledovali bezpečnostné orgány. Minister F. Čatloš, ktorý mal vo svojej kancelárii na MNO uschovaný Jurechov trestný spis, ktorý nezničil, zapríčinil, že ho našli nemecké bezpečnostné orgány. Nájdené podklady boli potom príčinou Jurechovho zatknutia a neskôr aj smrti...

Posledným z popravených generálov bol generál II. triedy Augustín Malár, úspešný štábný dôstojník a veliteľ, ktorý po vzniku Slovenského štátu v marci 1939 vykonával vyššie veliteľské funkcie, zúčastnil sa na ťažení proti Poľsku v roku 1939, neskôr aj proti ZSSR ako veliteľ Zaisťovacej divízie, neskôr ako veliteľ Rýchlej divízie, s ktorou sa zúčastnil na úspešných útočných operáciách. Jeho osud bol tiež tesne spätý s ministrom Národnej obrany F. Čatlošom. Oba boli čs. legionári, vysokí dôstojníci čs. armády, spolu absolvovali pražskú Vysokú školu vojnovú. A. Malár však nebol taký ambicióznym ako F. Čatloš, čo ministromi vyhovovalo. Zbližili sa a Malár sa stal jedným z najbližších ministrových spolupracovníkov. Bolo preto len prirodzené, že ho Čatloš zahrnul do pripravovaného vojenského prevratu a ustanovil ho za veliteľa Východoslovenskej armády. A. Malár bol ochotný spolupracovať aj s domácim odbojom.

■ ZAJATIE MALÁRA

Osudy štyroch slovenských generálov boli po začiatku SNP rozdielne,

Rudolf VIEST

Štefan JURECH

vychádzali z konkrétnych situácií, v ktorých sa nachádzali, no napokon sa ich cesty osudovo stretli a spečatili s najväčšou pravdepodobnosťou v koncentračnom tábore vo Flossenbürgu. Jurech a Malár sa pre skoršiu internáciu na povstanie nezúčastnili, ale Golian s Viestom v ňom aktívne pôsobili – velili povstaleckej armáde.

Ako prvého zajali nemecké jednotky veliteľa Východoslovenskej armády generála A. Malára, dezorientovaného vypuknutím SNP. V Bratislave 30. augusta 1944 po porade s ministrom NO gen. F. Čatlošom bol donútený k rozhlasovému prejavu, ktorého cieľom bolo odradiť slovenských vojakov od zapojenia sa do povstania. Posledný augustový deň síce odletel k svojej Východoslovenskej armáde, no po prilete na letisko Nižný Šebeš (Nižná Šebastová) ho zadržali nemeckí vojaci. Najprv ho internovali v Prešove, potom eskortovali do nemeckého zajateckého tábora Kaisersteinbruch v Rakúsku, kde ho držali ako tzv. čestného väzňa. Neskôr bol premiestnený do pevnosti Königstein v Sasku. Keď sa nemeckým bezpečnostným orgánom podarilo zasluchou výpovedí zajatých povstaleckých predstaviteľov zistiť, že generál A. Malár bol zapojený do Čatlošovho plánu prevratu, jeho polohu sa zásadne zhoršilo. Previezli ho do Berlína na Hlavný rišsky bezpečnostný úrad, ktorý viedol šéf SS Himmler, na ďalšie výsluchy. Po konfrontáciách s ostatnými zajatými slovenskými generálmi ho Nemci previezli do koncentračného tábora Flossenbürg na likvidáciu...

■ V RUKÁCH GESTAPA

Generál Štefan Jurech bol v čase vypuknutia povstania v Bratislave. Povstalecké vedenie s ním prestalo už prv rátať pre negatívne stanovisko

Ján GOLIAN

Augustín MALÁR

Minister Ferdinand ČATLOŠ (uprostred) s generalitou slovenskej armády

londýnskej vlády; nedostal nijaký výzvu, aby odišiel na povstalecké územie. Napriek tomu sa o to pokúsil, ale prejsť sa mu nepodarilo. Keď nemecké bezpečnostné orgány na bratislavskom MNO v tajnom trezore gen. F. Čatloša našli jeho trestný spis a Čatlošove osobné poznámky k nemu, ktoré ho výrazne kompromitovali, jeho osud bol spečatený. Štvrtého septembra 1944 generála Štefana Jurecha zatkle gestapo. Krátko ho držali vo väzbe v Bratislave. Po prvých výsluchoch ho premiestnili do Viedne a následne do Brna, kde ho internovali v sídle gestapa v Kounicových internátoch. Tu ho opäť vypočúvali a mučili. V januári 1945 Š. Jurecha eskortovali do berlínskej väznice Alt Moabit. Tu bol konfrontovaný s ostatnými zajatými generálmi. Z Berlína ho vo februári 1945 previezli do koncentračného tábora Flossenbürg – na likvidáciu.

Generáli Rudolf Viest a Ján Golian boli v zásadne inej situácii než prví dvaja generáli; ich ďalšie osudy boli navzájom spojené. Aj keď povstalecká armáda aktívne bojovala proti nemeckým okupantom, povstanie bolo postupne likvidované a povstalci zatlačovaní do hôr, až 28. októbra 1944 generál Viest pod tlakom krajne nepriaznivej situácie rozhodol o prechode povstaleckej armády na partizánsky spôsob boja. Viest a Golian mali možnosť odletieť lietadlom do ZSSR, to však odmietli. Viest tak urobil napriek tomu, že bol vekovo starší a vážne chorý. Nemecké jednotky začali na povstaleckých veliteľov „lov“ a už 3. novembra 1944 oboch generálov zajali aj s ďalšími štábnymi dôstojníkmi a vojakmi v Pohronskom Bukovci. Eskortovali ich do Banskej Bystrice, neskôr do Bratislavy, kde boli vypočúvaní. Nasledoval ich transport do Berlína na Hlavný úrad rišskej bezpečnosti, kde ich podrobili ďalším výsluchom a konfrontáciám.

■ POSLEDNÉ DNI

Po mesiacoch vyšetrovania bolo o osudoch zajatých slovenských generálov rozhodnuté. Prvotné slušné zaobchádzanie sa postupne menilo, použili voči nim rôzne formy nátlaku i mučenie. Do dnešných dní sa nepodarilo celkom presne rekonštruovať ich peripetie od zajatia po zavraždenie. Najmä osud generálov R. Viesta a J. Goliana je nejasný. Vyšetrovanie čs. orgánov po skončení druhej svetovej vojny s určitou istotou zistilo, že generáli Š. Jurech a A. Malár boli odvlečení do koncentračného tábora Flossenbürg. Osud generálov Viesta a Goliana po ich odsune z Berlína nie je až taký zrejmý. S najväčšou pravdepodobnosťou boli spolu s ďalšími slovenskými a českými dôstojníkmi, účastníkmi SNP, tiež odsunutí do spomínaného koncentračného tábora. Tu sa s najväčšou pravdepodobnosťou osudy všetkých štyroch generálov spojili a naplnili. Všetci štyria boli odsúdení za zradu Veľkonemeckej ríše na trest smrti. Viest a Golian boli popravení za ozbrojený boj proti nacistickému Nemecku, Jurech za pokus o prechod Rýchlej divízie na stranu Červenej armády a Malár za spoluúčasť na Čatlošo-

vých pripravách vojenského prevratu a spoluprácu s odbojom.

Vo Flossenbürgu slovenskí generáli prežili ako odsúdení na smrť už iba niekoľko týždňov. Posledné dni ich života boli poznačené zvrátenosťou nacistického režimu a týraním. Trpeli surovým zaobchádzaním zo strany dozorcov, ako aj nedostatkom stravy. Podľa svedectva francúzskeho dôstojníka plk. A. Motteta boli generáli spoločne s ďalšími väzňami z ciel č. 36 a 38 popravení v zákutí dvora v druhej polovici marca 1945. Svedectvo, ktoré podal plk. A. Mottet predovšetkým o gen. Š. Jurechovi, sa vzťahuje aj na ostatných popravených generálov, keďže ku všetkým nacistickí trýznitelia pristupovali rovnako bezohľadne. Týranie zo strany dozorcov neprestalo ani krátko pred popravou slovenských generálov. Päť dní pred popravou všetkým odsúdeným vzali šatstvo, nechali ich v chladnom počasí úplne nahých a prestali im dávať stravu. Z cely A. Motteta bolo vidieť priamo na celý dvor, kde sa popravy vykonávali. Tak mal francúzsky zajatec možnosť vidieť na vlastné oči krvavé exekúcie nielen slovenských generálov, ale aj ďalších slovenských a českých účastníkov SNP. Čs. štátne orgány po druhej sv. vojne dokázali len približne určit dátumy poprav slovenských generálov. Krátko po ich poprave, 23. 4. 1945, bol koncentračný tábor Flossenbürg oslobodený americkou armádou.

■ FÁMY A DEZINFORMÁCIE

Generálov Viesta, Goliana, Jurecha a Malára popravili s najväčšou pravdepodobnosťou v koncentračnom tábore Flossenbürg, čo sa po desaťročia bralo ako historický fakt. V posledných rokoch ho však spochybňujú tzv. „mladí“ slovenskí historici. Tí šíria falošnú informáciu, že po oslobodení koncentračného tábora Flossenbürg sa slovenskí generáli dostali do rúk sovietskych bezpečnostných orgánov a boli zavlčení do gulagov v ZSSR, kde mali neskôr zomrieť. Nezmyselnosť tohto tvrdenia vyplýva už len zo skutočnosti, že koncentračný tábor oslobodila americká armáda, ktorá by za nijakých okolností nevydala významné osobnosti protinacistického odboja, generálov spojeneckej čs. armády do rúk sovietskych bezpečnostných orgánov. Žiaľ, pre dnešok je priznateľné, že aj takéto dôkazmi nepodložené, až absurdné tvrdenia majú svoju živnú pôdu, nachádzajú svoj priestor v článkoch, knihách a besedách a začínajú sa udomáčňovať v povedomí ľudí ako fakty.

Napriek tomu, že sa dodnes nenašiel vierohodný doklad o presnom dátume, čase a spôsobe popravy slovenských generálov, je nepochybné, že generáli Rudolf Viest, Ján Golian, Štefan Jurech a Augustín Malár boli popravení za svoje presvedčenie, zomreli za svoju vlasť. Boli zavraždení za odbojovú činnosť proti nacistickému Nemecku, položili svoj život v boji za slobodu. Slovenská spoločnosť by nemala zabúdať, že máme štyroch popravených generálov, o ktorých sa na Slovensku dlhé desaťročia mlčalo vždy z rôznych príčin.

Ad.: Odluka cirkvi od štátu, Pravda 23. 2. a Denník N 25. 2. 2015

Odluka koho, od čoho? A prečo?

RNDr. Jozef KOLLÁR, Dr. h. c.

Zásadne a dlhoročne sledujem a čítam odborné časopisy z oblasti mojej činnosti. Nie je žiadnym tajomstvom, že je to chémia, a samozrejme s tým súvisiace ekonomické problémy. Tam totiž platia presné pravidlá a renomované časopisy ani neuvěřia čokoľvek a komukoľvek. V oblasti chemických procesov totiž platia prísne pravidlá, a nie je možné hlasovaním sa uznieť, ako majú prebiehať. Zodpovedný podnikateľ alebo riadiaci pracovník ani nepripustí k ich riadeniu neschopných.

Napriek mojej uvedenej zásade občas zalistujem aj v denníkoch alebo v iných periodikách. Tam sa často dozviem, že platia aj iné pravidlá ako v exaktných vedách. V ostatnom čase ma zaujala diskusia okolo referenda o rodine a mnohé poverendové úvahy. K mojim úvahám ma priviedli články v denníku Pravda z 23. februára 2015 a v denníku N z 25. februára 2015 na tému Odluka cirkvi od štátu.

Moja vďaka patrí aj ich autorom, lebo otvorili problémy, ktorých riešenie je naliehavé, a väčšina národa, ktorú autori zamlčujú, má nielen právo, ale aj povinnosť otvoriť ich a zapojiť sa do ich riešenia. Hneď na začiatok treba konštatovať, že referendum, o ktorom je reč, neorganizovala nijaká z povolených cirkví ani ich predstavitelia, ale občianske združenie. Cirkvi ho ako vážnu problematiku len podporili. Prečo teda autori v spomenutých denníkoch konštatujú, že predstavitelia Katolíckej cirkvi utrpeli fiasko. Podľa tejto logiky utrpeli teda fiasko aj organizátori ďalších referend okrem jedného, lebo všetky boli neúspešné. Aké závery sa voči nim

Názov cirkvi	Počet Veriacich
Rímskokatolícka cirkev	3 347 277
Evanjelická cirkev	316 250
Gréckokatolícka cirkev	206 871
Reformovaná kresťanská cirkev	98 797
Pravoslávna cirkev	49 133
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	17 222
Evanjelická cirkev metodistická	10 328
Kresťanské zbory	7 720
Apoštolská cirkev	5 831
Bratská jednota baptistov	3 486
Cirkev bratská	3 396
Cirkev adventistov	2 915
Ústredný zväz židovských náboženských obcí	1 999
Cirkev československá husitská	1 782
Starokatolícka cirkev	1 687
Bahájske spoločenstvo	1 065
Cirkev Ježiša Krista svätých neskorších dní	972
Novoapoštolská cirkev	166
Spolu	4 076 897

alebo oni sami voči sebe vyvodili? Autori v uvedených denníkoch totiž urobili záver, že podľa účasti na poslednom referende je kresťanov podstatne menej. Oficiálne sú však nie ich úvahy, ale výsledky sčítania, ktoré garantuje Štatistický úrad Slovenskej republiky. A tie sú takéto.

Takto to uverejnil denník Pravda.

Moja prvá otázka teda je: Kto a prečo útočí na väčšinu? Spomenuté články otvorili však aj ďalší vážny problém, t. j. účasť na posledných komunálnych voľbách a ich výsledky. Majú teda politické strany, ktoré v nich prepadli, ešte mandát vyjadrovať sa k záležitostiam, ktoré sú naliehavé a vážne? Majú ho aj ich podporovatelia?

Na základe údajov v uvedených periodikách sa ponúka aj ďalší vážny problém, ktorý nespomínajú – a tým je financovanie politických strán. S tým súvisí otázka, aký mandát majú poslanci Národnej rady SR, ktorí svoje strany už opustili? Kedy tieto strany takto získané peniaze vrátia? Ďalší problém, ktorý pri zbežnej analýze uvedené články navodzujú, ma vedie k otázke: Aké organizácie a inštitúcie sú zo štátneho rozpočtu financované? A čo za to národu a štátu dávajú?

Uvediem len financovanie Slovenskej akadémie vied, v ktorej je zamestnaná v Pravde citovaná „odbornička“ Katarína Zavacká. Aký prínos je z činnosti rôznych ústavov SAV, ktorá je často duplicitná s rôznymi katedrami početných univerzít? Náklady na jej činnosť sú ročne vyššie ako na všetky cirkvi spoločne. Tým nechcem znehodnotiť činnosť a výsledky práce mnohých

ústavov SAV, ktoré sú na vysokej a mnohé na svetovej úrovni. Je potrebné uviesť, že najmä dve najväčšie cirkvi, t. j. rímskokatolícka a evanjelická a. v., boli už od dávnej minulosti piliermi národa v rôznych oblastiach. Nielen v morálnej a mravnej, ale aj v hospodárskej a spoločenskej, sociálnej atď. A nimi aj sú! Ktorá z politických strán a spoločenských organizácií môže takúto činnosť a v takom rozsahu vykázať?

No je tu aj ďalší problém. Aký má táto väčšina podiel v mnohých orgánoch schvaľovaných na úrovni štátu. Takými sú Rada vlády pre ľudské práva, Rada pre rozhlasové a televízne vysielanie a ďalšie. Problémy, ktoré uvedené články otvorili, uvádzam len niektoré, no považujem ich za také vážne, že je potrebná ich inventúra a právna analýza. Väčšina a jej organizácie, ktorých je dostatok, majú na to nielen právo, ale aj povinnosť.

Na ustavičné osočovanie v starom rímskom senáte zo strany senátora Catilinu reagoval známy právnik Cicero. Svoju reč začal slovami „Quo usque tandem...“ v preklade: „Dokedy budeš, Catilina, zneužívať našu trpezlivosť? Kedy sa skončí tvoja bezuzdná odvaha?“

Som presvedčený, že nastal čas, aby sa organizácie väčšiny spojili a túto naliehavú otázku nespokojnej, ale odvážnej menšiny položili!!! Je len prirodzené, že k tomu treba pridať požiadavky na riešenie ďalších vážnych problémov. Ak nie sú toho schopné, tak je potrebné na zodpovedné funkcie v nich zvoliť takých, čo to dokážu a chcú!

Vydarený Modlitbový deň v Nitre

Priestory Mestskej haly v Nitre 14. februára tohto roka počas Modlitbového dňa k úcte Panny Márie, Matky všetkých národov, doslova praskali vo švíkoch. Vďaka organizátorom z Mestskej haly a Domu Matice slovenskej však toto masové zhromaždenie prebehlo bez najmenej chybičky.

Pri tejto príležitosti deň pred samotným podujatím sa v nitrianskom D MS uskutočnilo medzinárodné stretnutie hudobníkov zo Slovenska, z Česka, Rakúska a

Taliana. Jeho cieľom bol nácvik skladieb pre orchester a spevokol pod vedením sestry Lýdie Mikloškovej. Organizátorkou celého podujatia bola ženská rehoľa Rodiny

Panny Márie – rehoľa sestier, ktoré môžete stretnúť v Nitre odtých v bielych rúchach, vždy vyžarujúcich úsmev, radosť, láskavé slovo a ochotu obetavo pomáhať. Ich mimoriadne aktívnu činnosť možno pozorovať na tvorivej práci s mládežou v Gymnázii sv. Cyrila a Metoda v Nitre. Harmonickú atmosféru vytvorili rehoľné sestry aj počas Modlitbového dňa. Podujatie bolo pripravené pre celé rodiny, ktoré mali možnosť zúčastniť sa aj na dvoch prednáškach P. Paula Mariu Sigla a svätej omši celebrovanej nitrianskym sídelným biskupom Mons. Viliamom Judákom.

(vb)

Riaditeľka Domu MS v Nitre Mária Miháliková jubuluje

Uznanie ústredia a pocty mesta

Koncom februára oslávila krásne životné jubileum – šesťdesiatiny – riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Mária MIHÁLIKOVÁ. Popri matičiaroch z okruhu pôsobnosti tohto matičného pracoviska jubilarke prišli zablahoželať aj predstavitelia MS Marián Tkáč a Jozef Šimonovič, primátor mesta Nitry Jozef Dvonč, predstavitelia mestskej časti Nitra-Cermán Jozef Slíž a Dalibor Repa, vedúca Odboru kultúry mesta Nitry Dagmar Bojdová a ďalší hostia.

O slávnostnú atmosféru slávnosti, na ktorej si zaslúžila matičiarka prevzala z rúk J. Dvonča Cenu mesta Nitry za podiel na príprave kultúrnych podujatí v meste a od M. Tkáča Pamätnú listinu pri príležitosti Roku L. Štúra, sa postaral aj súbor Matičiari z Čakajoviec so svojou vedúcou G. Horváthovou, ktorá oslávenkyni predniesla aj láskavé a priateľské laudácie. Umocnil ho aj pôsobivý prednes veršov M. Váľka v podaní J. Šimonoviča.

Sedem doterajších rokov pôsobenia M. Mihálikovej na poste riaditeľky sa vyznačovalo mimoriadnymi organizačnými schopnosťami a neutíchajúcou energiou spojila miestne odbory vo svojej pôsobnosti a vytvorila medzi nimi silné putá, ktoré sú fundamentom ich vzájomnej spolupráce. Oslávenkyni prajeme mnoho ďalších vydarených podujatí, úspech v užitočne a zmysluplne vykonávanej práci na prospech Matice slovenskej a najmä pevné zdravie.

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

BESEDNICA

Elektronické i printové médiá sa rady pýtajú rozvinutou spätnou väzbou, v rámci ktorej si zisťujú ohlas svojich divákov, poslucháčov i čitateľov na rozličné témy, žánre i subžánre, a prispôbujú týmto ohlasom svoje aktivity. Je zaujímavé sledovať ohlasy recipientov aj z pohľadu tretej strany, nezaujatej, ale kritičkej. Jednoducho sledovať ako diváci, poslucháči alebo čitatelia reagujú a či rozpoznávajú prepieranie mozgov, alebo nie, či navne hlcú rozličné mystifikácie a ohlupovacie šablóny, alebo nie, či neokolonialistická propaganda, šírená vybrúsenou psychologickou ohlupovacou masmediálnou mašinériou funguje, alebo nie...

Rýdzo kapitalistické médiá vo vlastníctve západného kapitálu a v službách jeho záujmov sa predovšetkým obávajú mienkotvorných, proslovensky orientovaných médií so silným

sociálnym cítením, so súcitom s chudobnými. Aj také máme a ja ich nazývam statočnou hŕstkou.

Ale naivita mnohých recipientov nahráva tejto zahraničnej, u nás úspešne zahniezdennej kolóne. Tá pracuje – okrem iného – aj s efektom senzacnosti negatívnych správ z kriminalistického spektra, s pato-

čosi ako inventárny zoznam udalostí na spôsob inventárneho zoznamu náhradných dielcov. Veď čože iného je základné spravodajstvo (napríklad v televízii) než množina konštatácií o spadnutých mostoch, vykoľajených vlakoch, vybuchnutých náložkách, explodovaných lietadlách, tektonických

nostňuje aritmetické operácie pred myslením.

Keď počujete povedať jednou vetou, že priemerná teplota našej klímy sa zvýšila o 0,7 stupňa Celzia, poviete si akurát: „No a čo, bude nám o toľačo teplejšie!“ Až keď vám tento oznam doplnia o ďalšie súvislosti a následky zo sféry

predsa len národom premýšľavým, ktorý svoje vlastné názory a postoje rád konfrontuje s inými, skrachovali u nás doteraz všetky denníky založené na nekomentovanom, čo najviac atomizovanom spravodajstve. Tie boli totiž nevzrušujúcim katalógovým súpisom, iba štatistickým, kvantitatívnym zobrazením skutočnosti.

O statočnej hŕstke názorových psychoterapeutov

Milan KENDA

logickou príťažlivosťou zločinu (dnes napríklad s chorobnou atraktivnosťou brutálnych útokov na bezbranné obeť, vykonaných v klaunovských maskách).

Zaráža ma, že je pomerne dosť respondentov velebících elementárne, atomizované spravodajstvo, takých, čo ho kladú nad komentujúce rozhlasové i televízne relácie alebo textové komentáre v tlači. To znamená, že uprednostňujú

zlomoch a uvítacích ceremonáliach? Čím sa líši kaluž krvi pod zabitým Ukrajincom od kaluže krvi pod ženskou obeťou, ktorú ukameňovali moslimskí fanatici?

Koho okrem kronikárov a štatistikov zaujíma takýto povrchný, bleskový záznam udalostí, ignorujúci vedomie súvislosti? Viem, že to má zostať kdesi v pamäti počítača, najmä pre potreby štatistiky a evidencie. Tej štatistiky, ktorá upred-

sklenikového efektu, pochopíte negatívne dimenzie tejto informácie.

To vzrušujúce v kronike sveta sú práve udalosti, ktoré sú motívom pre udalosti ďalšie, možno ich začleniť do širších súvislostí, majú zaujímavé korene i zaujímavé dôsledky, sú zmysluplné z hľadiska dialektiky a kauzality. Keďže slovenský národ je vo svojej väčšine (napriek niektorým čudným volebným výsledkom)

Veru tak – to, čo stačí západnému burzovému maklérovi či inému konzumnému malomeštiakovi pre šťastie i naplnenie duševných obzorov, to nestačí bystrým Slovákom, cepovaným po desaťročia komunistickými mystifikátormi a posledných dvadsaťpäť rokov zasa neokolonialistickými mystifikátormi. Preto je veľmi správne, že statočná hŕstka proslovenských a sociálne citiacich periodík zdôrazňuje, rozvíja a v hojnej miere prináša mienkotvorné príspevky, slúžiace zdravej spoločenskej diagnostike problémov i názorovej psychoterapii.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Svet našej
súčasnosti

Schádza sneh a odkrývajú sa naše biedy a špiny. Len vďaka miernej zime sú výtlky na cestách „objazditeľné“. Špina na chodníkoch a na námestiach je však viditeľná. Rovnako aj hektáre neobrobených polí, na ktorých smutne trčí suchá tráva, kriaky a bodlače ako výkričníky do neba. Dokončenie diaľnice Bratislava – Košice v nedohľadne. A chátrajúce budovy s opadávajúcou omietkou, na ktorú občas aj upozornia: „Pozor, padá omietka!“ Žalostný stav najcennejších kultúrnych pamiatok. Veď len napríklad: koľko má Martin – ale i tento národ – cennejších budov, ako je prvá matičná budova, na ktorú sa naši biedni predkovia poskladali a to aj vďaka systému vymyslenému Franciscim? Tento systém bol jednoduchý: poslal napríklad Makovickým obežník s desiatimi „knižtičkami“, čo bolo desať osobitých linajkových hárkov s príslušnými kolónkami, s ktorými zberateľ navštívil tých istých desiatich darcov desať týždňov po sebe, a to každý týždeň raz, desaťkrát desať je sto, sto grajciarov ku sto grajciarov, a to všetko krátko, umožnilo zozbierať peniaze aj od chudobných, takzvané vdovské a sirotské groše (napokon na spôsob dnešných daní, ktoré znáša zväčša chudoba). Len tak mohla Matica odkúpiť Národnú svetlicu od mesta, pokiaľ bola mestská, vždy pred voľbami ju obsadilo maďarské vojsko, aby zabezpečilo povestné „slobodné a demokratické voľby“. Potom budovu poštátnili Maďari, a štátna je podnes. Isteže, správna otázka: Koľkože to dnes máme „Makovických“?

Čo robiť? Pýtajte sa s Dostojevským. Je príčinou nedostatok peňazí alebo ľudské lajdáctvo? Tomu druhému nepomôže nič iné iba výchova ku kultúrnosti doma, v škole a cez médiá. A tá je, prepýtujem, švorcová. K čomu nás vychováva Nikto nie je dokonalý, Piatí proti piatim, (vraj) Milujem Slovensko, priamy prenos z ponúkania sa polonahých missiek porote i národu?

Čo pomôže tomu prvému? Aj lepšie využívanie eurofondov, a to bez mnohých zbytočných brzd. Ale aj iná filozofia štátu: nepriťahovať si donekonečna opasky. Keď naše euro znesie francúzske a talianske štátne výdavky vysoko nad tri percentá ich (vysokého!) HDP, prečo by nezneslo aj podobné slovenské výdavky? Samozrejme, určené na liečenie našich najväčších boľáčiek, a nie na rozkradnutie.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Krajské kolá Šalianskeho Matka v Žiline, Banskej Bystrici a Prešove

Opäť výnimočné výkony a zážitky

Koncom februára sa v krajských sídlach uskutočnili postupové kolá na celoslovenskú súťaž v recitácii povestí J. C. Hronského Šaliansky Matko, ktorá bude 20. marca. Dvadsiaty druhý beh tohto populárneho matičného podujatia nám priblížili naši spolupracovníci v Žiline, Banskej Bystrici a Prešove. Zovšadiaľ referovali o výnimočných výkonoch súťažiacich a nezabudnuteľných zážitkoch.

Postupové kolá Šalianskeho Matka prinášajú krásnu atmosféru.

„Vysoko profesionálne výkony, ktoré sa približovali skutočným hereckým kreáciám, až porota mala veľký problém určiť poradie víťazov,“ takto sumarizovala úroveň 22. ročníka krajského kola jedna z porotkyň v Žilinskom kraji. V troch kategóriách tu súťažilo dvadsaťosem reprezentantov z desiatich okresov.

Do celoslovenského kola postúpili žiačky a žiaci. I. kategória (2. – 3. ročník): Veronika Belicajová (ZŠ s MŠ J. Vojtaššáka, Zakamenné); II. kategória (4. – 5. ročník): Anna Durčáková (ZŠ s MŠ J. Vojtaššáka, Zakamenné); III. kategória (6. – 7. ročník): Marek Kramara (ZŠ Mieru, Bytča).

Veľký počet súťažiacich je v Banskobystrickom kraji, keďže kraj má trinásť okresov. V tomto ročníku vo všetkých troch kategóriách súťažilo tridsaťdeväť žiakov. Na vyhodnotení organizátori konštatovali, že zvíťazili všetci. Porotcovia napokon o postupujúcich do Šale rozhodli takto – I. kategória: Fatima Jahodníková (ZŠ Klokočova, Hnúšťa); II. kategória: Adam Aydin, (ZŠ Jilemnického č. 2, Žiar nad Hronom); III. kategória: Soňa Herková (ZŠ Dr. Jánskeho č. 2, Žiar nad Hronom).

„Kultivovaný jazyk, recitátorská zbehosť i pestrý výber povestových textov obsahom nielen zo Šariša, Spiša i Zemplína, ale i z celého Slovenska,“ to o krajskom kole v Prešove konštatovala porota, ktorá popri uznaní kvalít tohtoročných adeptov ocenila aj organizátorov v ZŠ na Prostějovskej ulici a ABC – centra voľného času v Prešove. O postupujúcich rozhodla takto: I. kategória: Peter Šaling (Poprad), II. kategória: Simona Janigová (Poprad) a III. kategória: Alexandra Janová (Vranov nad Topľou).

(se)

Fašiangové veselie v Žarnovici

Deň pred Popolcovou stredou pripravilo Oddelenie kultúry, mládeže a športu MsÚ Žarnovica spoločne s miestnym matičným odborom už vlastne pozornosť viacerých sprievod v maskách. Jeho účastníci sa stretli pred kultúrnym domom a odtiaľ sa takmer stočlený sprievod pohol ulicami, kde im vo veternom, zimnom počasí dobre padla pozornosť viacerých hostiteľov. Jedni odmenili fašiangujúcich dobrotami, ktoré im nastokli na ražeň,

a iní ponúkli aj čosi na zahriatie. Nečudo, že veselica sa chasa onedlho spievala aj tancovala a približne trojkilometrovú trasu zavŕšili opäť pred kultúrnym domom, kde vo vestibule bolo pripravené občerstvenie pre všetkých – teplý čaj a šišky s lekvárom. Mnohé masky v žarnovickom fašiangovom sprievode mali svoje čaro, organizátorov preto čakalo neľahké rozhodovanie vybrať tie najpodarenejšie a vynachádzavejšie a ich

nositeľov odmeniť. Z cien sa tešili najmä deti.

Takto teda prežili posledný fašiang v Žarnovici. Jeho účastníci ho pred „pochovávaním basy“ opäť oslávili, ako sa patrí. Aj keď boli jarné prázdniny a viacerí sa liečili z chrípky, teší skutočnosť, že počet účastníkov bol takmer rovnaký ako po minulé roky.

Ing. Jozef PIECKA,
tajomník MO MS Žarnovica

Inštitút vzdelávania Matice slovenskej, nezisková organizácia, Grösslingová 23, 811 09 Bratislava, IČO: 45735760

Podpora miestnej a regionálnej kultúry novej generácie!

Miestne odbory Matice slovenskej, Odbory Mladej Matice, Záujmové odbory Matice slovenskej a iné subjekty Matice slovenskej s právnou subjektivitou si môžu v tomto roku samy svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarobiť si na svoju činnosť. Je tu pre vás pripravená nová generácia podpory miestnej a regionálnej kultúry s názvom

ZAROB SI SÁM

a je to také jednoduché. Stačí osloviť fyzické a právnické osoby (FO a PO), teda pracujúce osoby, podnikateľov, ktorí si podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie cez zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje 2 % z daní, teda asignáciu dane. Tieto 2 % z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2015 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda 2 %.

Darcu 2 % z daní to nič nestojí. Venuje iba časť toho, čo by inak musel odvieť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí. Namiesto toho venuje 2 % z daní na vašu činnosť. Na vaše kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré vaša miestna Matica vykonáva a tým robí dobré meno Matici slovenskej.

Ako získate svoje nazbierané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá jedna fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vám vyplní priložený formulár. Vy tieto formuláre do 31. marca 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení bude na váš účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.

Bc. Pavol Mihál, v. r.,
riaditeľ Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o.

BODKA ZA VAŠIMI NOVINAMI

Vďaka knižnici

V Trenčianskom samosprávnom kraji je takou kultúrnou udalosťou aj 90. výročie trenčianskej knižnice, ktorá nesie meno kňaza, bibliografa, zberateľa a ľudových pracovníka Michala Rešetku. Pri tejto príležitosti sa 16. februára uskutočnilo v kongresovej sále Úradu TSK slávnostné zasadnutie, na ktorom sa na návrh Krajskej rady MS z 29. januára tohto roka poďakovali VKMR v Trenčíne za jej činnosť a ústretovosť pri zabezpečení matičných akcií, najmä za dlhoročnú pomoc pri organizovaní celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

14. marca

– pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi vydal Ján Palárik v Banskej Štiavnici prvé číslo časopisu Cyril a Metod (1850) – časopis mal za cieľ zbližť slovenských evanjelikov a katolíkov

– stošesťdesiat rokov od narodenia Jozefa Locka (1855 – 1912), prvého chemika, ktorý sa v Uhorsku zaoberal zložením minerálov, minerálnych vôd a liečivých prameňov

– v roku 1939 vznikla prvá Slovenská republika; 76. výročie

15. marca

– v roku 1920 začal vychádzať časopis Slovenská žena, redigovala ho Terézia Vansová

– herec a operetný tenorista Karol Čalik má sedemdesiat rokov

16. marca

– stotridsaťpäť rokov od smrti národného buditeľa Mateja Hrebendu (1796 – 1880), ktorý hoci v mladosti oslepol, patril k najväčším zberateľom ľudových piesní a slovesnosti a bol legendárnym kolportérom slovenských kníh

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi (1890) vypukli v Hnúšti nepokoje, keď miestni evanjelici nechceli prijať maďaronskeho farára, privolaní žandári začali strelbu do davu pred kostolom, desiatky ľudí utrpeli vážne poranenia

17. marca

– pred 1835 rokmi zomrel v Mitrovici (Srbsko) rímsky cisár Marcus Aurelius (121 – 180), ktorý časť života strávil na Slovensku, kde napísal aj svoje esejistické diela Myšlienky a Hovory k sebe

– dvojstoročnica básnika a národného buditeľa Ctibora Zocha (1815 – 1865)

– storočnica veľkej sopránistky Opery SND Márie Kišonovej-Hubovej (1915 – 2004), manželky herca Mikuláša Hubu a matky herca režiséra Martina Hubu

18. marca

– v roku 1785 (pred 230 rokmi) cisár Jozef II. zmenil v Uhorsku stoličnú samosprávu a krajinu rozdelil na desať dištriktov; tri boli na Slovensku s centrami v Košiciach, Banskej Bystrici a Nitre, Bratislava mala samostatný štatút, bola vtedy hlavným mestom Uhorska, hoci sa úrady už postupne sťahovali do Pešti

19. marca

– dvadsať rokov od podpísania Základnej zmluvy o dobrých susedských vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Maďarskom; podpísali ju premiéri Vladimír Mečiar a Gyula Horn v parížskom sídle francúzskeho predsedníctva vlády

– sedemdesiatiny má bývalý slovenský politik, od marca do novembra 1994 aj premiér Jozef Moravčík

20. marca

– sedemdesiat rokov od smrti povstaleckého bojovníka Ladislava Exnára (1907 – 1945), umrel v koncentračnom tábore Mauthausen

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi (v roku 1950) museli kňazi v celej republike zložiť sľub vernosti štátu

– jeden z kľúčových aktérov ponovembrových udalostí v roku 1989, šéf Koordináčného centra VPN Fedor Gál má sedemdesiat rokov

(jč)